H+N+
S+ +

WAARDERINGSKAART BUITENGEBIED ENSCHEDE

H+N+S
Landschapsarchitecten

IN EEN LEVEND EN VITAAL BUITENGEBIED ZAL RUIMTE MOETEN ZIJN VOOR ONTWIKKELINGEN

Datum: April 2019

H+N+S
Landschapsarchitecten

Projectnummer: 2399

Arjen Spijkerman
Greta Girone
Roos Kobus
Pieter Schengenga

Bezoekadres
Soesterweg 300
3812 BH Amersfoort

Postadres
Postbus 1603
3800 BP Amersfoort

H+N+S

INHOUD

1. INTRODUCTIE 4

2. HET LANDSCHAP VAN ENSCHEDE 6

3. KENMERKEN PER DEELGEBIED 14

4. WAARDERINGSKAART 30

5. AANZET LANDSSCHAPSSTRATEGIEN 48

6. CONCLUSIES & AANBEVELINGEN 52

H+N+S
Landschapsarchitecten

1 INTRODUCTIE

OPGAVE

De gemeente Enschede is voornemens een nieuwe visie te ontwikkelen op het buitengebied om op basis daarvan de gewenste ontwikkeling van het buitengebied vorm te geven en het instrumentarium en beoordelingskader voor nieuwe ontwikkelingen te herijken. Dit is noodzakelijk omdat de huidige Gids Buitenkans (uit 2014) onvoldoende houvast biedt voor (de beoordeling van) hedendaagse en toekomstige opgaves. Denk hierbij aan de energie- en klimaatopgaves, leefbaarheid landelijk gebied, de transitie van de landbouw of opgaves uit het aanstaande deltaplan biodiversiteit.
Deze studie richt zich op de publieke waarden van het buitengebied zijnde natuur, landschap/ cultuurhistorie en beleving.

Onderdeel van de Visie Buitengebied is een herziening en aanscherping van de landschapstypering uit de Gids Buitenkans met daarbij een waardering van de verschillende landschappen en gebieden rond de stad. Op dit moment ontbreekt deze kwaliteitstoets.
Op basis van deze kwaliteitstoets kan vervolgens gefundeerder beoordeeld worden welke kwaliteiten beschermd of versterkt dienen te worden en welke ontwikkelingen onder welke voorwaarden toegestaan kunnen worden. Dit document is het resultaat van deze waardering. Het is nadrukkelijk geen visie op zich maar een bouwsteen voor de visie. Concreet geeft deze waardering ook input voor de MER-procedure voor de energievisie welke parallel loopt met dit traject. Hiermee is het doel drieledig:

- Expert input landschap voor de visie buitengebied (herijking gids buitenkans) -
- Aanzet voor een beoordelingskader voor nieuwe ontwikkelingen
- Basis voor inpassingscriteria zonne-parken en beoordeling energiemix MER

VERTREKPUNT

De gemeente Enschede heeft een fantastisch buitengebied met hoge cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische kwaliteiten, waar de gemeente voorzichtig mee wil omgaan. Zeker nu er veel opgaven en ontwikkelingen op het buitengebied af komen. Met alle opgaven die er aan komen doet zich nu ook de kans voor om stad en land meer op elkaar te betrekken. Zo heeft de stedeling b.v. behoefte aan recreatie en is er vraag naar voedsel van dichtbij. Vanuit de klimaatadaptatie opgave is het buitengebied wellicht nog meer nodig om overtollige neerslag die in de stad valt te bergen. Daarnaast zal in verband met toenemende droogte ook de buffercapaciteit van de bodem verbeterd moeten worden. Momenteel wordt vanuit de klimaatopgave op Twentse schaal een zogenaamde stresstest uitgevoerd om de toekomstige opgaven beter te kunnen duiden. Maar ook voor de ambitie om energieneutraal te worden zal het buitengebied niet buiten schot kunnen blijven als het om opwekking van duurzame energie gaat.
Het buitengebied heeft relatief een hoge natuurlijke waarde, maar biodiversiteit staat overal onder druk. De landbouw staat als een van de belangrijkste beheerders, voor een enorme uitdaging om bovengenoemde opgaven in haar bedrijfsvoering te integreren.

Kortom, het buitengebied is sterk in ontwikkeling, nieuwe opgaven die op het buitengebied afkomen zullen ruimtelijke consequenties hebben en dus een impact hebben op de kwaliteit. Een levendig en vitaal buitengebied biedt ruimte aan ontwikkelingen maar is even zeer een gebied met ruimtelijke kwaliteit.

DOEL RAPPORT

Het is belangrijk om ontwikkelingen te kunnen sturen en te begeleiden vanuit de kwaliteiten van het buitengebied. Dat doen we door te behouden en versterken wat goed is en knelpunten aan te pakken. En voor ontwikkelingen de goede locatie en ontwerp te kiezen.
Met die reden is gewerkt aan een waardering van het landschap om daarmee nieuwe ontwikkelingen die op het buitengebied afkomen mede te kunnen sturen vanuit de kwaliteit van het landschap.
Het sturen zal gedaan worden middels 3 landschapsstrategiën (inpassen, aanpassen en transformeren). Een waarderingskaart voor het buitengebied functioneert als onderlegger voor de strategieën die we willen hanteren bij die nieuwe ontwikkelingen.
Aan de basis van de waardering liggen de in de Gids Buitenkans benoemde en gelokaliseerde landschapstypen, zie blz. 9.

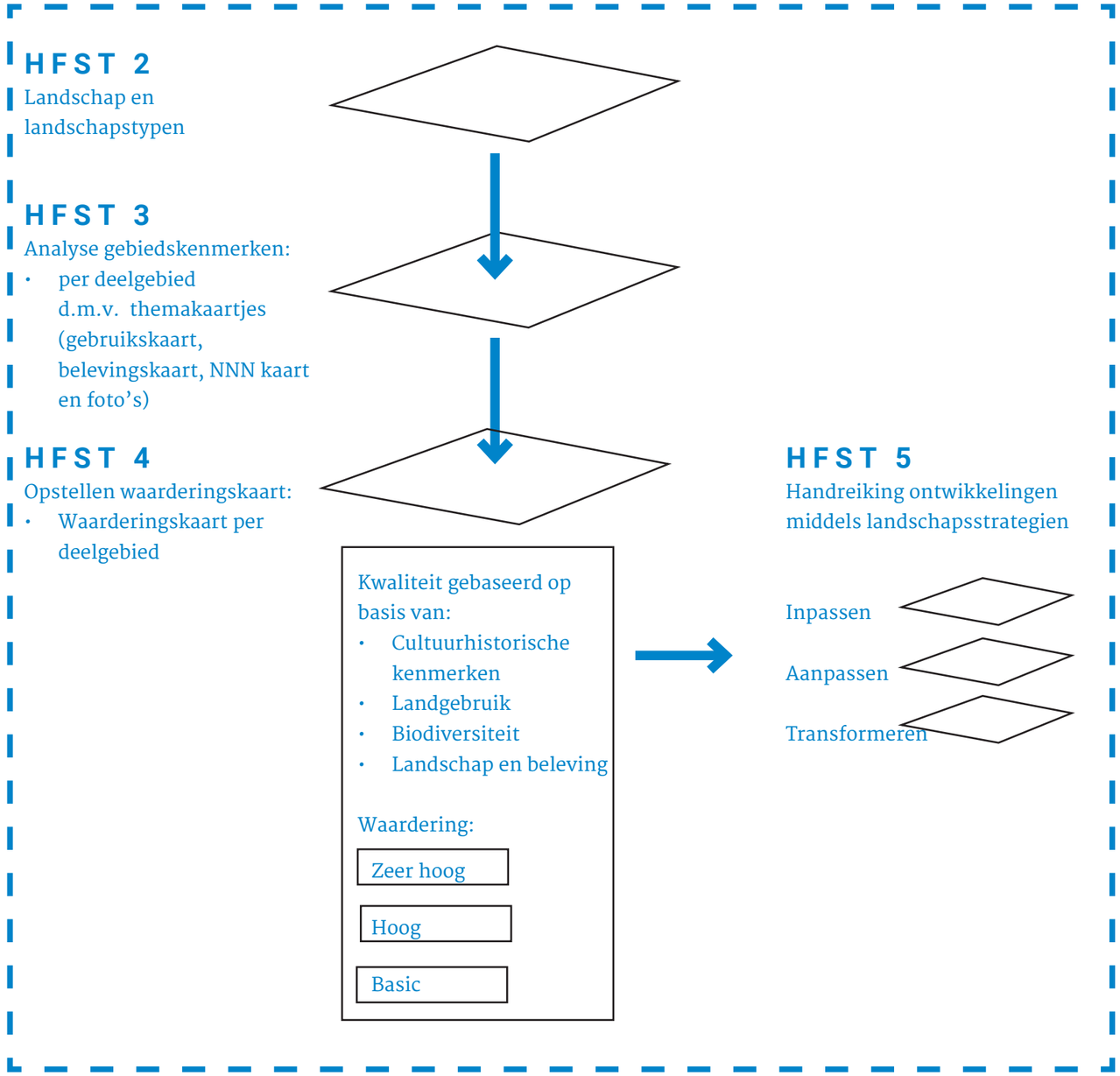
AANPAK

Tijdens het project is samengewerkt met de gemeente Enschede (afdeling Strategie en beleid, stedelijke ontwikkeling en afdeling Ontwerp) en de stichting Stawel. Gezamenlijk zijn er meerdere veldbezoeken afgelegd om de gebiedskenmerken en kwaliteiten van het buitengebied in beeld te brengen. Dat is gedaan in een concept

waarderingskaart. Dit concept is vervolgens getest op zijn bruikbaarheid middels een workshop met verschillende beleidsmakers.
Op basis van de workshop is samen met de werkgroep besloten het buitengebied onder te verdelen in deelgebieden. Hiermee kunnen we gerichter de gebiedskenmerken definiëren, er een waardering aan koppelen en richting geven aan ontwikkelingen, waar ze kunnen landen en onder welke voorwaarden.

LEESWIJZER

Hoofdstuk 1 beschrijft de opgave en context van de studie.
Hoofdstuk 2 beschrijft het landschap van het buitengebied van Enschede op hoofdlijnen. Die beschrijving is grotendeels gebaseerd op de Gids Buitenkans (2014).
Hoofdstuk 3 definieert de deelgebieden en geeft per deelgebied een analyse met behulp van themakaartjes en foto's.
Hoofdstuk 4 geeft op basis van de analyse per deelgebied een beoordeling middels een waarderingskaart.
Hoofdstuk 5 biedt op basis van de waarderingskaart sturing voor ontwikkelen middels landschapstrategieën.
Hoofdstuk 6 bevat aanbevelingen en conclusies.

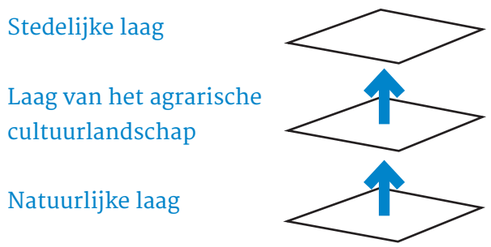
RAPPORT STRUCTUUR

2 HET LANDSCHAP VAN ENSCHEDE

Dit hoofdstuk beschrijft de ontstaansgeschiedenis en de huidige gebiedskenmerken van het buitengebied van Enschede. Het gebied is onderdeel van de Twentse zandgronden zoals te zien is in de linker kaart uit de Omgevingsvisie Overijssel, zie pagina 8.
Enschede heeft een groot landelijk gebied dat rijk is aan natuurlijke en cultuurhistorische kwaliteiten. Bovendien is dit landelijk gebied goed bereikbaar voor de stedeling. Die kwaliteiten hebben te maken met de afwisseling van de diverse landschapstypen zoals landgoederen, oude hoevenlandschap, veldontginningen en beken. Dit landschap is relatief gaaf en de geschiedenis laat zich goed aflezen. De landgoederen weerspiegelen daarbij de textielgeschiedenis van de stad.

Voor het beschrijven van de ontstaansgeschiedenis en gebiedskenmerken hanteren we een lagenbenadering:
-Natuurlijke laag (in en op de bodem)
-Laag van agrarisch cultuurlandschap (gebruik en inrichting van de bodem)
-Stedelijke laag (bebouwing en infrastructuur)

LANDSCHAPPELIJKE LAGEN BENADERING

Deze lagen zijn zo onderscheiden omdat de ingrepen in de fysieke leefomgeving in elke laag volvgens eigen principes en processen verlopen. Uiteraard staan ze niet los van elkaar. De lagen worden hieronder beschreven.

NATUURLIJKE LAAG

Het landschap rondom Enschede is het resultaat van de wisselwerking tussen natuurlijke gesteldheid en menselijk handelen. Bepalend voor Enschede is de ligging op de stuwwal van Oldenzaal. Op de stuwwal ontspringen veel beken die in oostelijke richting naar de Dinkel en in westelijke richting naar de Regge stromen. Door de ligging op en tegen de stuwwal, zit er veel hoogteverschil in het landschap. Daarnaast komen er slecht doorlatende bodemlagen vlak onder de oppervlakte voor. Beide factoren dragen bij aan een diversiteit in milieuomstandigheden: hoog, laag, droog, nat. Deze omstandigheden bepaalden tot laat in de negentiende eeuw de ontginningsmogelijkheden en staan zo nog steeds aan de basis van het landschap zoals wij dat nu kennen.

DE LAAG VAN HET AGRARISCH CULTUURLANDSCHAP

Hoewel het gebied rond Enschede al vanaf de prehistorie bewoond wordt, zijn pas vanaf de middeleeuwen permanente akkers op de hoger gelegen zandgronden in gebruik genomen. Deze dekzandruggen zijn van nature voedselarm en schraal. Om ze geschikt te maken voor de landbouw werd een systeem van plaggenbemesting toegepast (potstalsysteem). Op de woeste gronden in de omgeving liet men schapen grazen en werd heide geplagd. Plaggen vermengd met mest uit de potstal werden op de landbouwgronden gebracht. Hierdoor ontstonden karakteristieke dikke esdekken op de akkers. Naast de grote dekzandruggen werden ook kleinere dekzandkoppen in cultuur gebracht, de zogenaamde kampen. Zowel op de grote essen (die gezamenlijk in gebruik waren) als op de éénmansessen zijn deze eslagen te vinden. Rondom essen en kampen werden veekeringen aangelegd in de vorm van houtwallen of houtsingels. Die beschermden de landbouwgewassen tegen vee en wind.
Dit patroon is nog altijd zichtbaar. Om het gebruik van de woeste gronden te reguleren, verenigden de boeren zich in organisaties die afspraken maakten over beweiding en afplagging van de woeste gronden. Deze organisaties werden in Twente marken genoemd. Voorbeelden in Enschede zijn de Esmarke en de Lonnekermarke.

Het jonge ontginningslandschap
Aan het eind van de 19e eeuw kwam er na honderden jaren plaggenbemesting een verandering in het landbouwsysteem. Er kwam kunstmest op de markt, waardoor het bemesten met plaggen niet meer nodig was. Voorheen hadden de markegerechtigden het gebruiksrecht op de woeste gronden die aan hun landbouwpercelen grensden (voor afplagging en beweiding). Deze rechten werden losgelaten waardoor de gronden konden worden vrijgegeven. Veel rijke stedelingen hadden belangstelling voor die gronden. Zij zagen ze als een goede investering van hun (textiel)winsten en konden zo een buitenplaats of landgoed realiseren. Deze liggen verspreid en vaak op korte afstand rond de stad. Elke buitenplaats heeft zijn eigen stijl van (park)aanleg. Ook beplanten veel grondeigenaren hun percelen met naaldhout ten behoeve van de houtproductie. Na het rooien van de bomen op een aantal percelen werden de gronden geschikt gemaakt voor akkerbouw en beweiding.

HISTORISCHE KAART

1900

De grote ontginningen kwamen pas na een nieuwe modernisering in de agrarische sector, waardoor het mogelijk werd grotere oppervlakten grond mechanisch te ontginnen. Hierdoor trad zowel een bedrijfsmatige als een ruimtelijke schaalvergroting op.

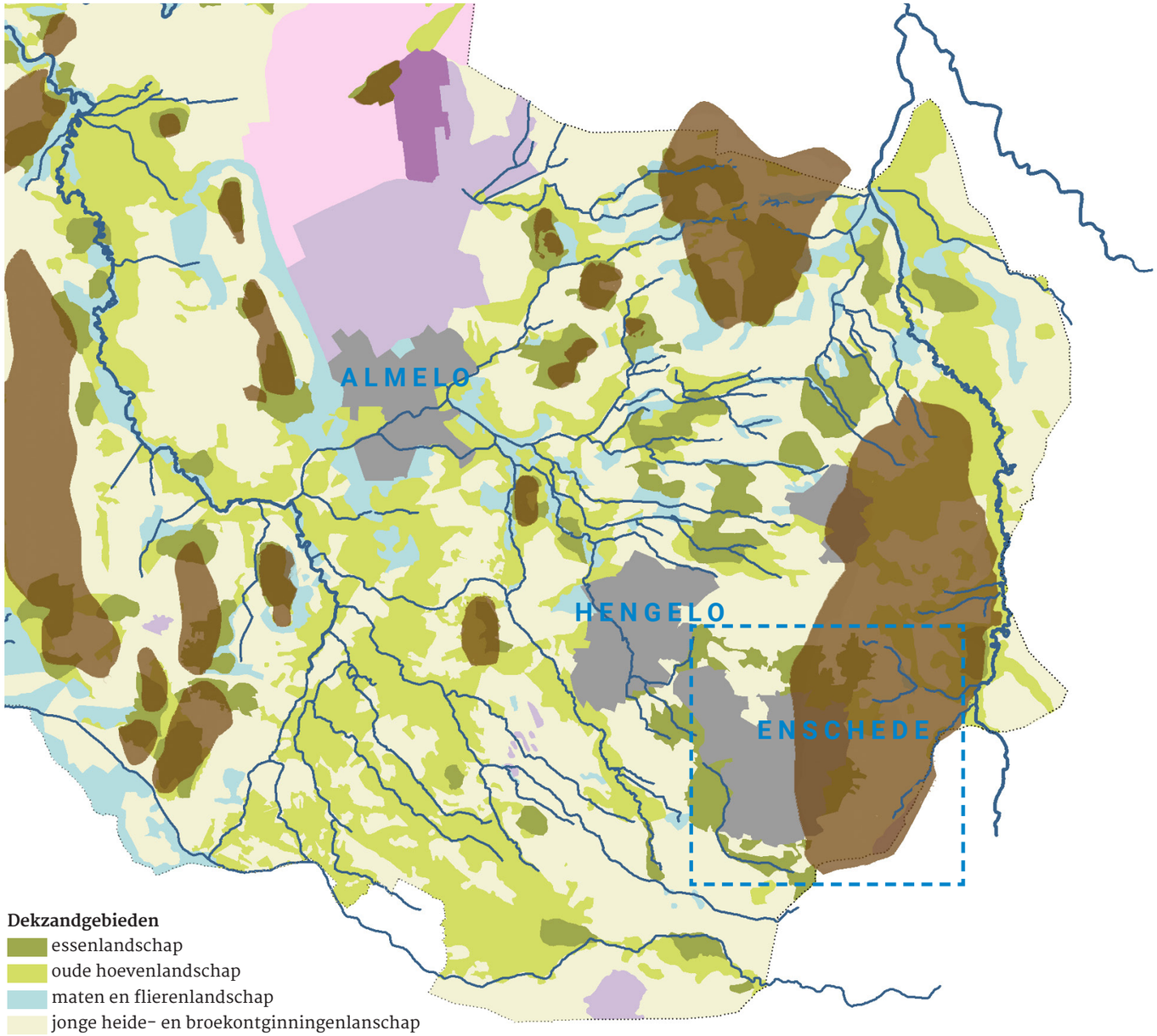
Het hoogveenlandschap
Het Aamsveen in het zuidoosten van de gemeente was vroeger van belang als veenwinningsgebied voor de productie van turf. Hoewel zo'n zestig procent van het veen is verdwenen, heeft het landschap nog duidelijk de kenmerken van een veenlandschap. Het veen wordt afgewisseld met opslag van ruwe en zachte berk, ratelpopulier, wilg en zomereik.

Boslandschap
Boslandschappen zijn gebieden met een relatief zeer hoge bosdichtheid met veelal ook ingelegen weide of akkergronden. De bossen zijn doorgaans aangelegd op de voormalige heidegebieden (ontginningsgebieden), maar ook wel op het oude hoevenlandschap. Bossen werden door textielfabrikanten aangelegd voor de jacht, bosbouw en om esthetische redenen. Een ander deel van de bossen zijn restanten van het oudere landschap van voor de ontginningen. Inmiddels kennen deze gebieden veel natuurwaarden.

STEDELIJKE LAAG

De stadsrandzone is het landelijk gebied direct rondom de bebouwde kom. In de loop der jaren is de stadsrand door ontwikkeling van de industrie en nieuwe woonwijken steeds verder in de richting van de landgoederen opgeschoven. Hierdoor liggen veel landgoederen nu in de stadsrand en hebben daardoor een directe functie als uitloopgebied van de stad. Mede door de landgoederen is deze zone landschappelijk en ecologisch op veel plekken zeer waardevol en bieden een positieve bijdrage aan het buitengebied. De stadsrandzone is een belangrijk uitloopgebied voor de verstedelijking. Hierdoor is in Enschede het groen voor veel mensen binnen handbereik. In het buitengebied zijn ruim 2000 woningen aanwezig. De bebouwingsdichtheid is hier veel kleiner dan in de stad. De ambitie is dat het zo moet

LAAG VAN HET AGRARISCHE CULTUURLANDSCHAP VAN TWENTE

Dekzandgebieden
- essenlandschap
- oude hoevenlandschap
- maten en flierenlandschap
- jonge heide- en broekontginningenlanschap
- stuwwal

Veengebieden
- hoogveenontginningen
- veenkoloniaal landschap
- hoogveen restanten

Bebouwd gebied
- bebouwing

blijven om de ruimtelijke identiteit van het buitengebied te handhaven.

Op de kaart rechts is het buitengebied van Enschede weergegeven. Op de kaart zijn de gebieden met functies aangewezen die niet in verbinding staan met het oorspronkelijke landschap zoals vliegveld, golfbaan, vuilverbranding, voormalige zandwinplaats etc.
Deze gebieden zijn niet meegenomen in de beoordelingssystematiek van de waardering die in hoofdstuk 4 wordt uitgelegd. Deze gebieden zullen dan op hun eigen meritus worden beoordeeld.

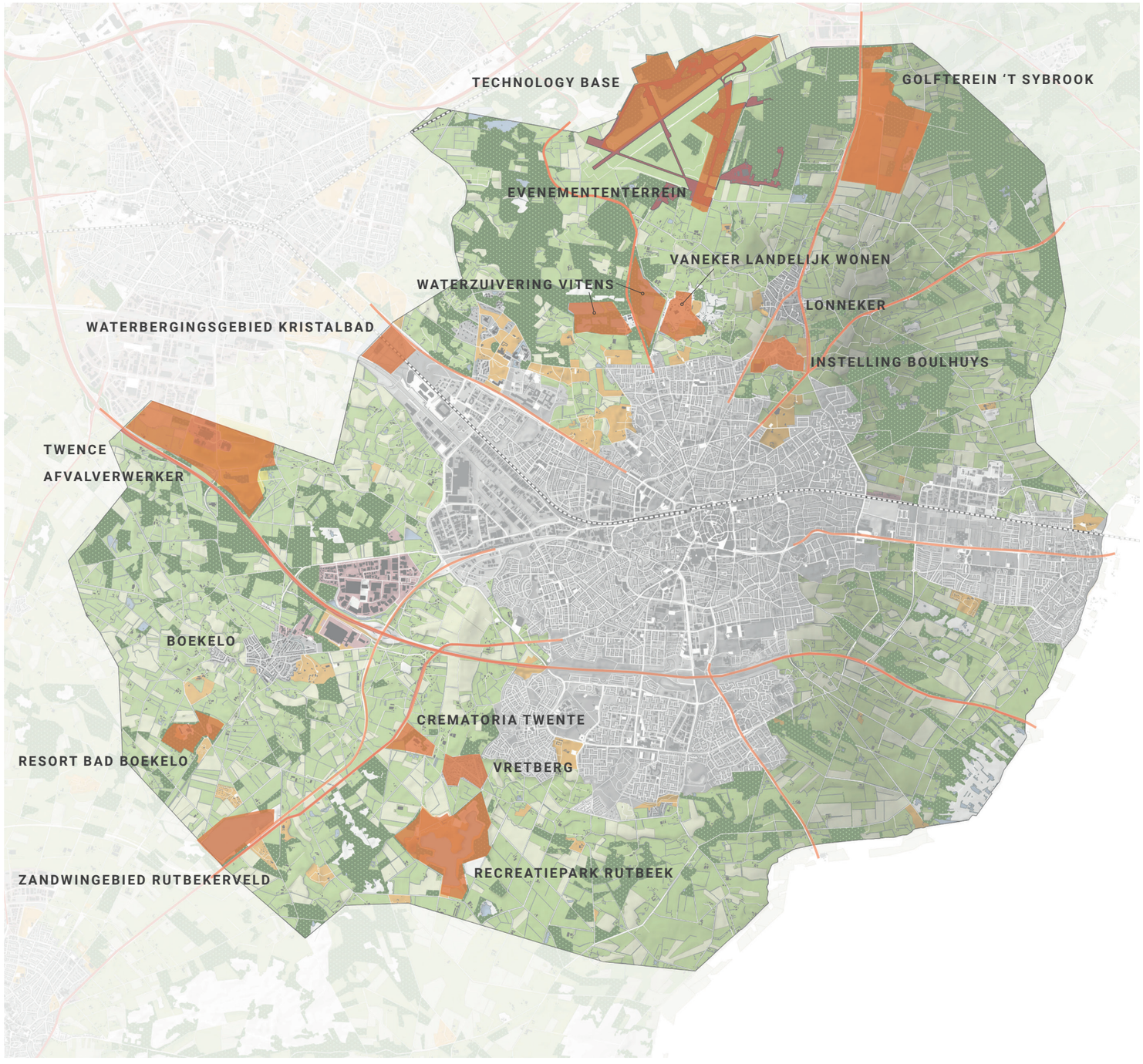
ONDERVERDELING IN LANDSCHAPSTYPEN

Het huidige landschap van Enschede kan worden ontleed in verschillende landschapstypen. Hierna volgt een omschrijving per landschapstype waarbij het icoon en de kleur een verwijzing zijn naar de landschapskaart op de linker pagina.

Het onderscheid dat gemaakt is in landschapstypen is een analytisch onderscheid en doet niet altijd recht aan de verwevenheid van de diverse landschappen en hun ontstaansgeschiedenis. Het is wel een manier om grip te krijgen op de kenmerken en waarden van het landschap rondom Enschede en een hulpmiddel bij de waardering en inpassing/ ontwerpstrategien in hoofdstuk 4 en 5.

Deze landschapstypen zijn achtereenvolgens beschreven:
- Oude Hoevenlandschap
- Veldontginningen
- Boslandschap
- Landgoederen en buitenplaatsen
- Beken
- hoogveenlandschap

BUITENGEBIED VAN GEMEENTE ENSCHEDE

Landschap ondergeschikt aan functie

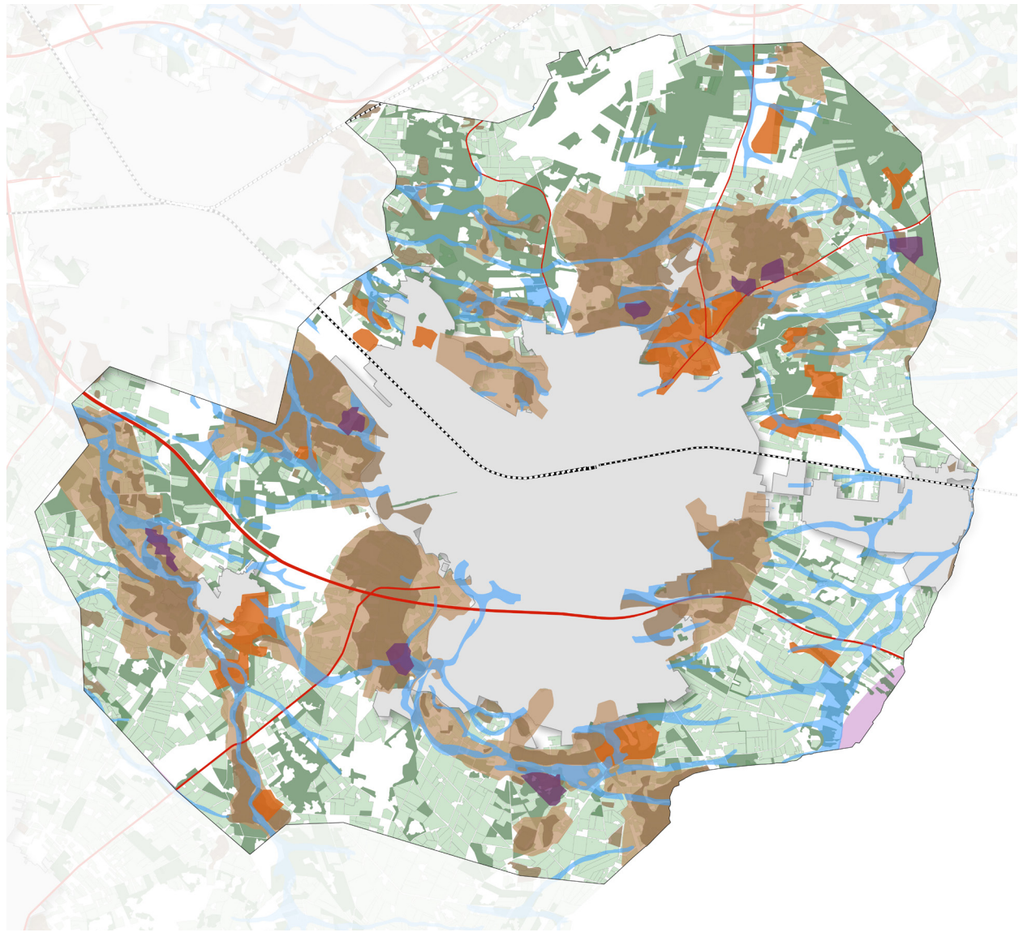
OVERZICHT VAN DE LANDSCHAPSTYPEN IN HET BUITENGEBIED VAN ENSCHEDE

LEGENDA:

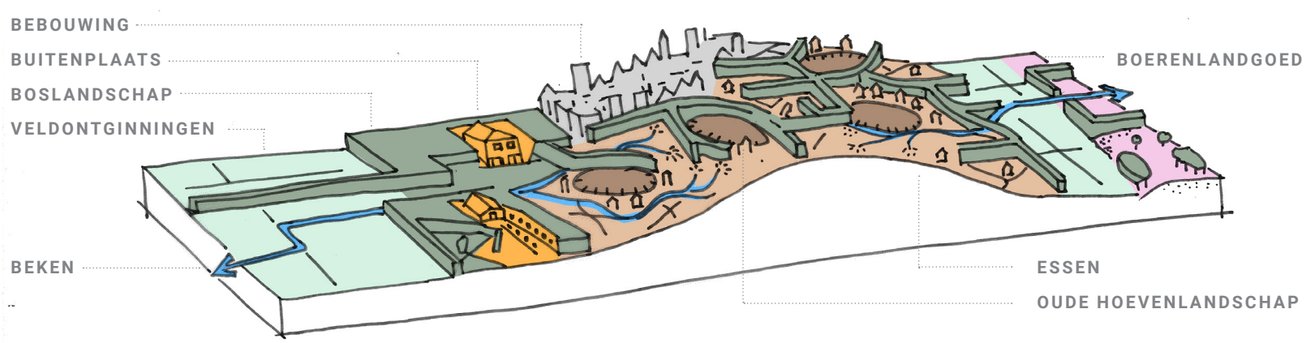
- Oude Hoevenlandschap
- Essen
- Veldontginningen
- Beken & beekdalen
- Hoogveenlandschap

Landgoederen:

- Boslandschap
- Boerenlandgoed
- Buitenplaats

ABSTRACTE WEERGAVE VAN DE LANDSCHAPSTYPEN IN HET BUITENGEBIED VAN ENSCHEDE.

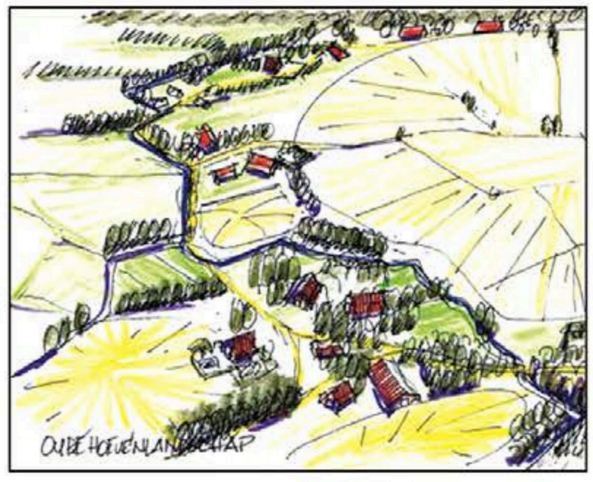

OUDE HOEVENLANDSCHAP MET ESSEN

De oude hoevelandschappen zijn de historische ontginningen, boerenerven en akkerbouwcomplexen uit de (late) middeleeuwen. Dit landschap bestaat uit kleinschalige grillig verkavelde velden met houtwallen rondom en open bolle essen.

(Bron: Gids Buitenkans, 2014)

JONGE VELDONTGINNINGEN

Veldontginningen zijn de grootschalige ontginningen van met name de heidegebieden Ze worden gekenmerkt door rechte wegen, met meestal een bosrand of wegbeplanting in het blikveld. De veldontginningen hebben een open karakter met een rationele blokvormige verkaveling. Bossen in dit landschapstype zijn doorgaans ook blokvormig met strakke randen. De vergezichten bestaan voornamelijk uit gras en bouwland met grote ruimtematen. Er is weinig bebouwing in dit landschapstype.

(Bron: Gids Buitenkans, 2014)

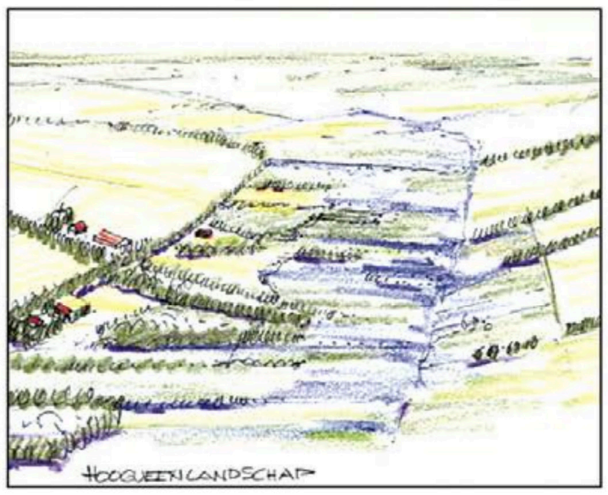

HOOGVEENLANDSCHAP

Er komt nog een restant hoogveenlandschap voor in de zuidoosthoek van de gemeente. Dit gebied heet het Aamsveen en is onderdeel van een veel groter hoogveengebied in Duitsland. De Glanerbeek loopt door het Aamsveen en wordt af en toe geflankeerd door weilanden. Dit gebied wordt gekenmerkt door:

- Zeer natte delen met veel natuurwaarden
- Afwisseling van open ruimtes en bos
- Resten van oude veenontginningspatronen

(Bron: Gids Buitenkans, 2014)

LANDGOEDEREN

Een landgoed is in eerste instantie een economische eenheid en is veelal samengesteld uit verschillende onderdelen (bos, park/ tuin, villa, agrarische grond, heide) Er zijn landgoederen in verschillende soorten en maten. Ze zijn als nieuwe ruimtelijke identiteit op onontgonnen gebied gelegd of ze hebben zich al bij hun aanleg meer gevoegd naar het agrarisch cultuurlandschap. Landgoederen zijn te onderscheiden in: Buitenplaats (parkdeel en villa), Boslandgoed (aanzienlijk bosdeel) en Boerenlandgoed (soms villa, maar ook boerderij, agrarisch gebruik in meer ontworpen esthetische setting)

BOERENLANDGOED

Het Boerenlandgoed voegt zich meer naar het agrarische cultuurlandschap met veelal verwantschap met oude hoevenlandschap. Het erf vormt middelpunt van een samenstel van agrarische gebruiksruimtes; een spin in een web. Het verschil met het oude hoevenlandschap is dat er meer ontworpen groenstructuren aanwezig zijn.

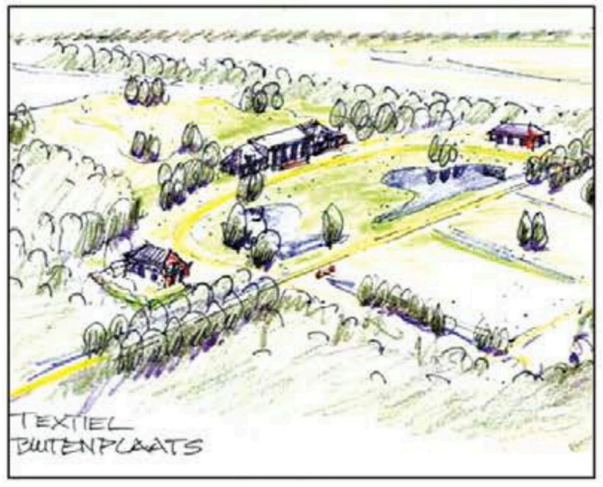
(Bron: Gids Buitenkans, 2014)

BUITENPLAATS

Een Buitenplaats is een ontworpen ruimtelijke ensemble van gebouwen en buitenruimte. Veelal een park aanwezig dat bestaat uit boomgroepen, open ruimtes, vijver, lanen en andere parkdetails.

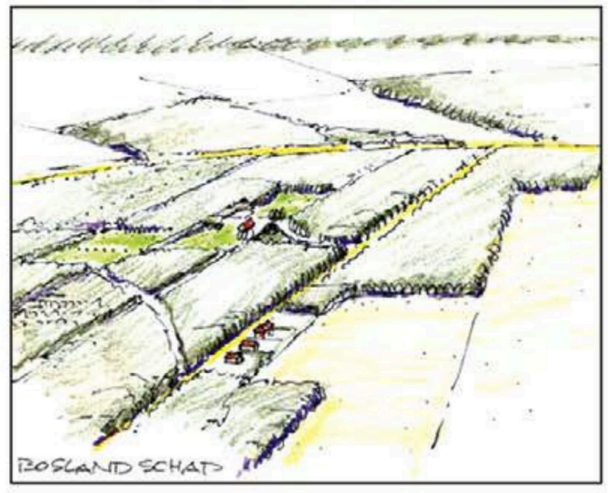
(Bron: Gids Buitenkans, 2014)

BOSLANDSCHAP

De bosgebieden zijn het meest aangelegd voor de bosbouw of als jachtbos voor landgoedeigenaren op de voormalige woeste/heide gronden. Bosgebieden bestaan zelden uit alleen bos, meestal ook ingelegen velden.

(Bron: Gids Buitenkans, 2014)

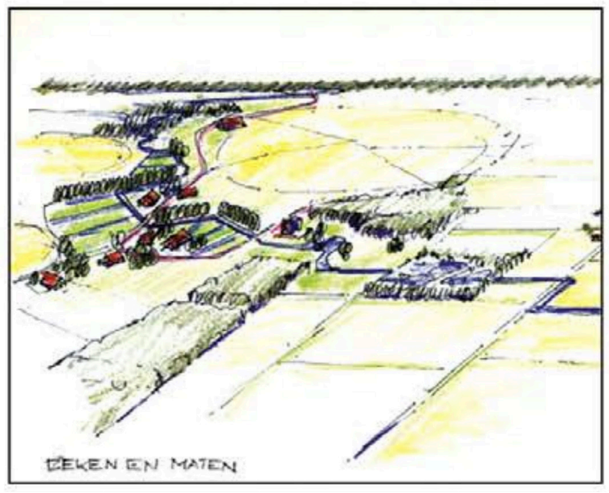
BEKEN EN MATENLANDSCHAP

Veel beken zijn gekanaliseerd om de ontwatering voor agrarisch gebruik te optimaliseren. Van oudsher bestaat het aangrenzende matenlandschap uit de natte hooilanden direct aan de beek met randbeplanting van elzen, wilgen, populieren en essen.

Een beek neemt gedaante aan van het landschapstype waar het doorheen stroomt:

- Meer meanderend en soms beplant in het oude hoevenlandschap
- Recht kanaaltje in veldontginning
- Divers in het boslandschap

(Bron: Gids Buitenkans, 2014)

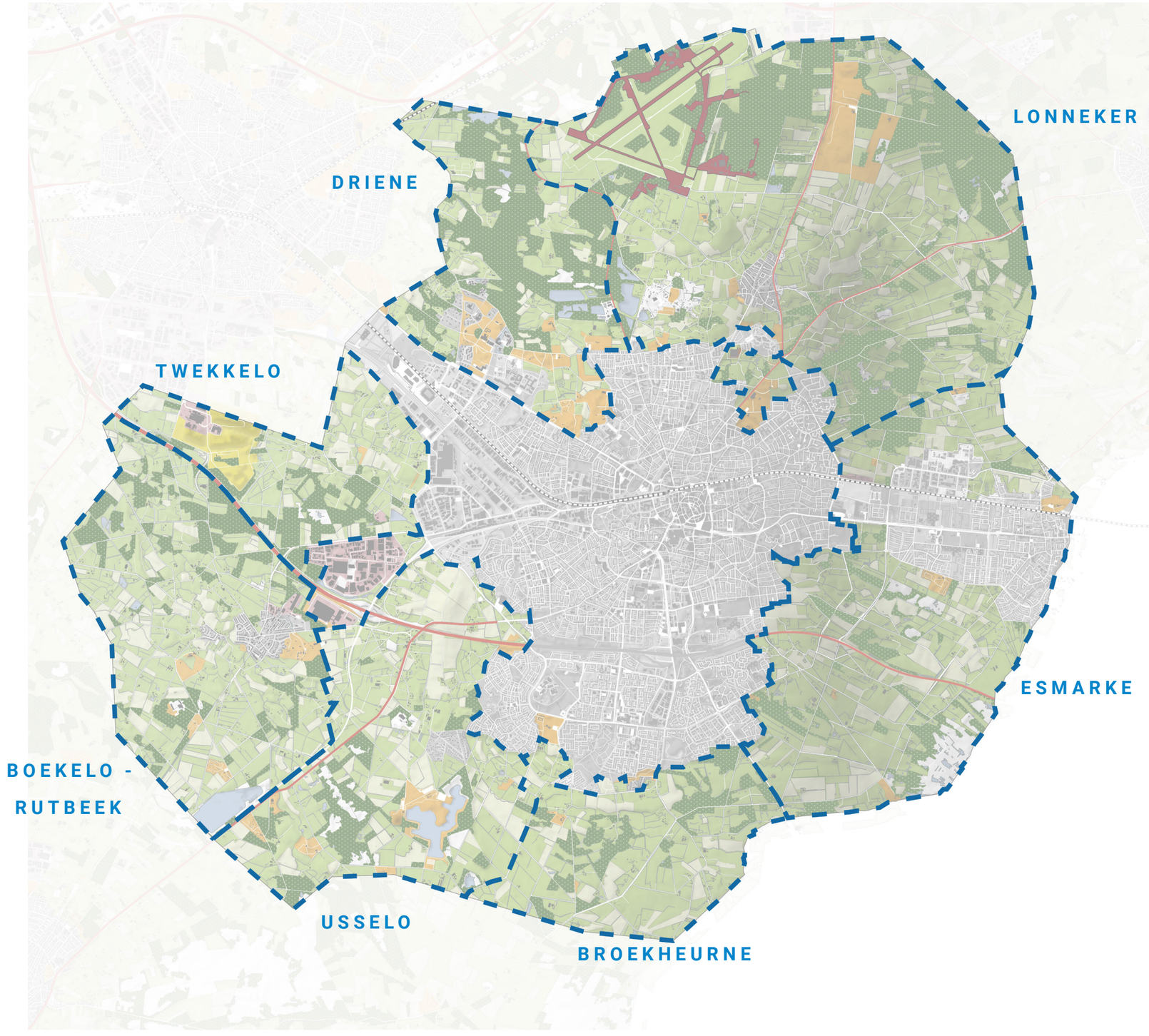

3 KENMERKEN PER DEELGEBIED

Om het buitengebied te kwalificeren is het gebied onderverdeeld in 7 deelgebieden, zie de indeling op de afbeelding op de rechterpagina. De verschillende deelgebieden zijn hierna verder geanalyseerd door middel van themakaarten die hieronder worden beschreven.

De eerder beschreven landschapstypen zijn weergegeven per deelgebied in de landschapstypenkaart.
In de gebruikerskaart zijn de recreatieve routes (fiets, paard en wandelroutes), de recreatieve verblijfsgebieden (campings, huisjesparken, recreatieplassen, landgoederen) weergeven. Daarnaast zijn in deze kaart de historische erven opgenomen. Sommige van de historische erven zijn nog in bedrijf als agrarisch bedrijf maar de meeste hebben een woonfunctie gekregen.
De natuurnetwerk kaart geeft aan waar de gebieden liggen die opgenomen zijn in het natuurnetwerk Nederland (NNN). Het NNN bestaat uit de daadwerkelijke natuurgebieden en de zones ondernemen met water en natuur.
In de belevingskaart wordt de ruimtelijke beleving van de deelgebieden weergegeven door middel van zichtlijnen, hoogteverschillen en de beleving van open gebieden en kleinschalig landschappen (ruimte-massa). Hierin zijn ook de stadsranden geanalyseerd waarin wordt weergeven in hoeverre stad en land een relatie met elkaar aangaan. Een drietal foto’s geven een impressie van de deelgebieden weer.

OVERZICHTSKAART VAN BUITENGEBIED ENSCHEDE MET DE
7 VERSCHILLENDE DEELGEBIEDEN

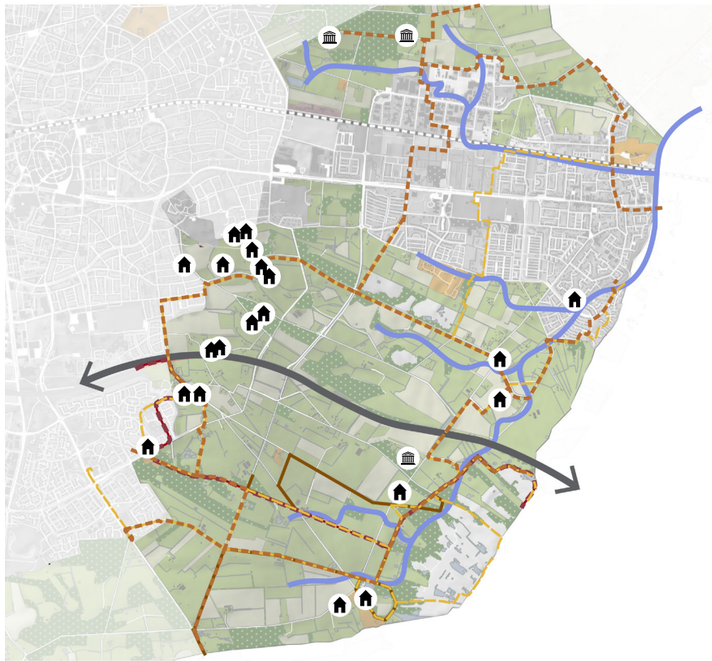

ESMARKE

Dit gebied valt samen met de grens van het gebied dat de aloude buurtkring de Esmarke omvat. De ontwikkeling van de woonwijk de Esmarke heeft het gebied in tweeen gedeeld. Visueel sluit het noordelijk deel meer aan bij het gebied Lonneker.
Het noordelijke deel omvat twee prachtige landgoederen met buitenplaats en een jonge veldontginning. De overgang stad land is matig.

Het zuidelijke deel van de Esmarke kenmerkt zich door heldere overgangen tussen de verschillende landschapstypen, een goed geconserveerd en herkenbaar oude hoevenlandschap langs de stadsrand, en veldontginningen die verschillend van karakter zijn. Het betreft een wat oudere ontginning met veel groenelementen en een rechtlijnige verkaveling en een nog wat jongere ontginning die relatief erg open, grootschalig en ruimtelijk is.

Het Aamsveen gelegen tegen de Duitse grens is een waardevol hoogveengebied. De Esmarke heeft over het algemeen een helder en goed leesbaar landschap met mooie overgangen. Als leefgebied van een grote populatie boomkikkers heeft het gebied een extra betekenis. De kwaliteit van de overgang stad en land is wisselend. Van heldere tot meer diffuse overgangen.

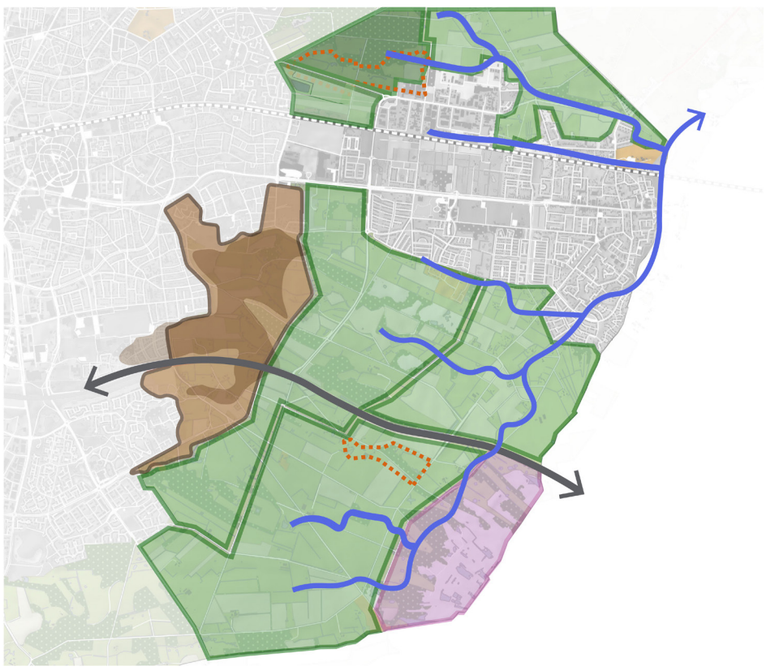
GEBRUIKERSKAART

Routing:

- Fietsknooppuntennetwerk
- Wandelroutes
- MTB routes
- Paardennetwerk

Cultuurhistorische elementen:

- Landgoederen
- Oude hoeven van voor 1850

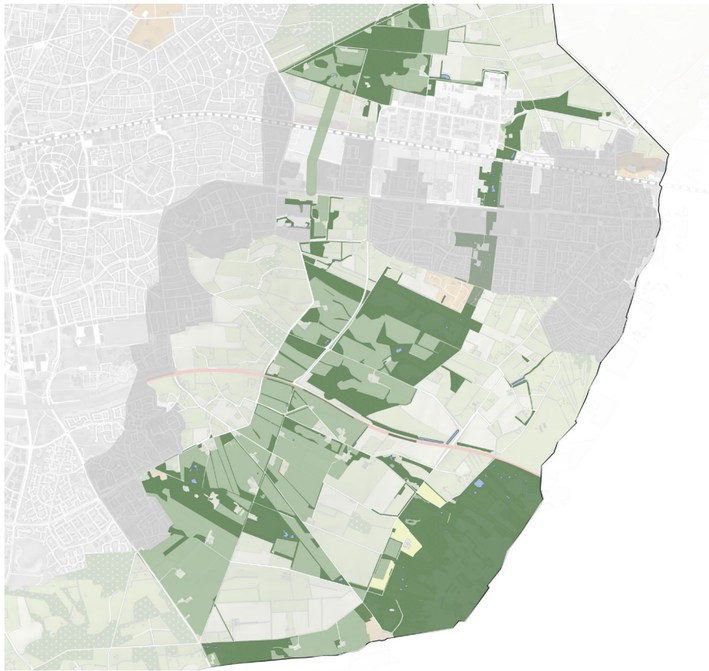

LANDSCHAPSTYPE

- Oude hoevenlandschap
- Essen
- Veldontginningen
- Beken en beekdalen
- Hoogveenlandschap

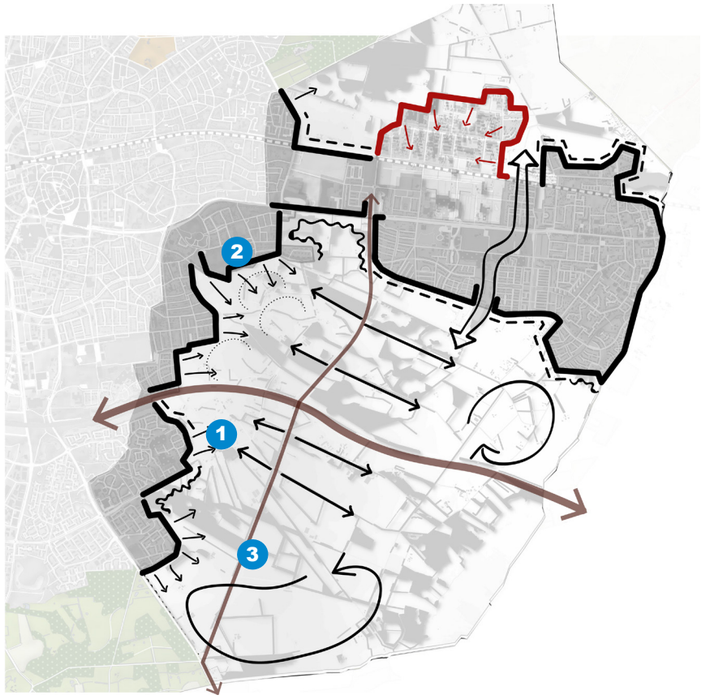
Landgoederen:

- Boslandschap
- boerenlandgoed
- Buitenplaats
- Ondergeschikt aan functie

NATUURNETWERK

- NNN
- Zone ondernemen mer natuur en water buiten de NNN
- Uitwerkingsgebied ontwikkelopgave Natura2000

RUIMTELIJKE BELEVINGSKAART

Bedrijven

Woningbouw

Zichtrelatie stad-land

Stadsrand verstopt achter bosschage

Rommelige stadsrand

Stads rand met rug naar landschap

Ruimte massa:

Open ruimtes

Zichtlijnen

Essen

1 Oude hoevenlandschap kijkend richting de rug van de stuwwal

2 Heutinkstraat vormt overgang van woonwijk naar oude hoevenlandschap, hier is sprake van goede zichtrelatie tussen stadsrand en buitengebied

3 Allemansveldweg, overgang van oude veldontginning naar jonge veldontginning

BROEKHEURNE

Het gebied de Broekheurne bevat twee clusters van waardevolle landgoederen met veel natuurwaarden, een drietal oude hoevenlandschappen en jonge veldontginningen. Er stromen twee beken die bij de recente landinrichting opgeknapt zijn met meer waarde voor natuur. De overgangen tussen de gebieden zijn wat diffuser, minder herkenbare mix van landschapstypen. Het oude hoevenlandschap tegen de stadsrand aan is nog vrij gaaf en herkenbaar. De beide andere oude hoevenlandschappen zijn wat minder leesbaar.

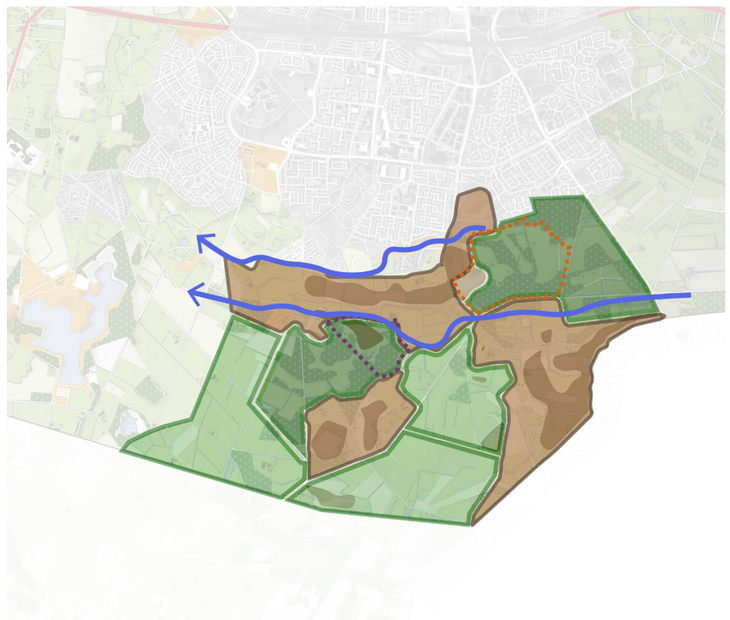
GEBRUIKERSKAART

Routing:

- Fietsknooppuntennetwerk
- Wandelroutes
- MTB routes
- Paardennetwerk

Cultuurhistorische elementen:

- Landgoederen
- Oude hoeven van voor 1850

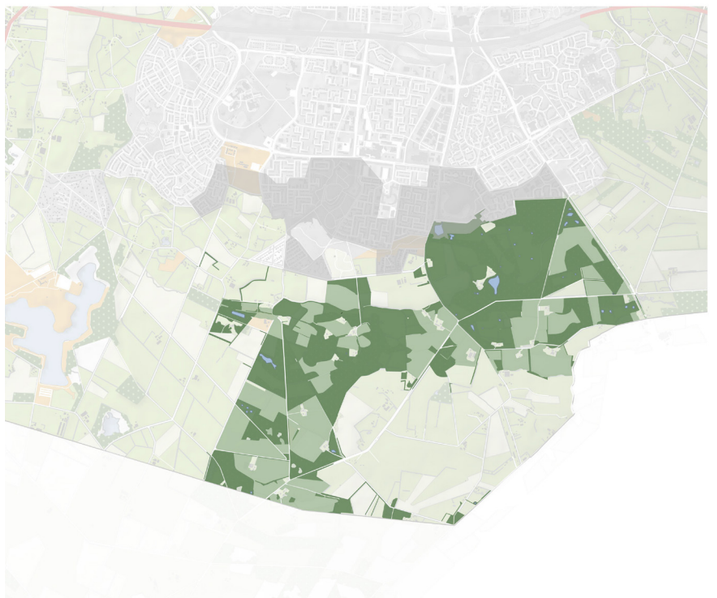

LANDSCHAPSTYPE

- Oude hoevenlandschap
- Essen
- Veldontginningen
- Beken en beekdalen
- Hoogveenlandschap

Landgoederen:

- Boslandschap
- boerenlandgoed
- Buitenplaats
- Ondergeschikt aan functie

NATUURNETWERK

- NNN
- Zone ondernemen mer natuur en water buiten de NNN
- Uitwerkingsgebied ontwikkelopgave Natura2000

RUIMTELIJKE BELEVINGSKAART

Bedrijven

Woningbouw

Zichtrelatie stad-land

Stadsrand verstopt achter bosschage

Rommelige stadsrand

Stads rand met rug naar landschap

Ruimte massa:

Open ruimtes

Zichtlijnen

Essen

1 Drooggevallen beek in boslandschap op overgang naar oude hoevenlandschap

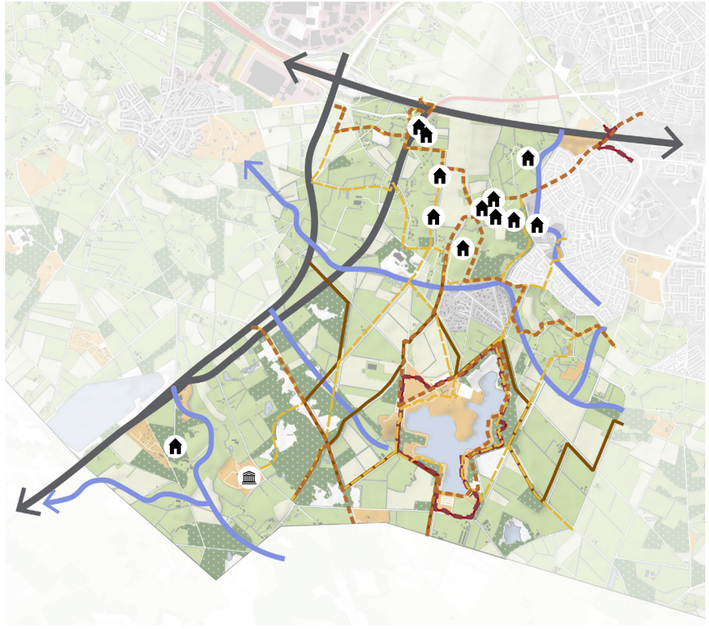
2 Grote open ruimte in jonge veldontginnings landschapstype.

3 Rondje stad en waterretentie

USSELO

Het deelgebied Usselo bevat veel verschillende landschappelijke identiteiten met daarin ook een aantal nieuwe lagen in het landschap zoals het recreatiegebied het Rutbeek, landelijk wonen gebied de Vretberg, het crematorium en de Forelderij. De aloude en omvangrijke Usseleres maakt deel uit van dit gebied. De invloed van stad in oprukkende industriegebieden en snelwegen is in het deelgebied Usselo groot. Recent is er weer veel veranderd met de aanleg van de N18. Er zijn landschappelijke parels in de vorm van landgoederen (Het Zonnebeek en de Helmer) en het gave landschap langs de Boekelerbeek. Het gebied is veelkleurig en gezien de vele ontwikkelingen niet overal evengoed leesbaar.

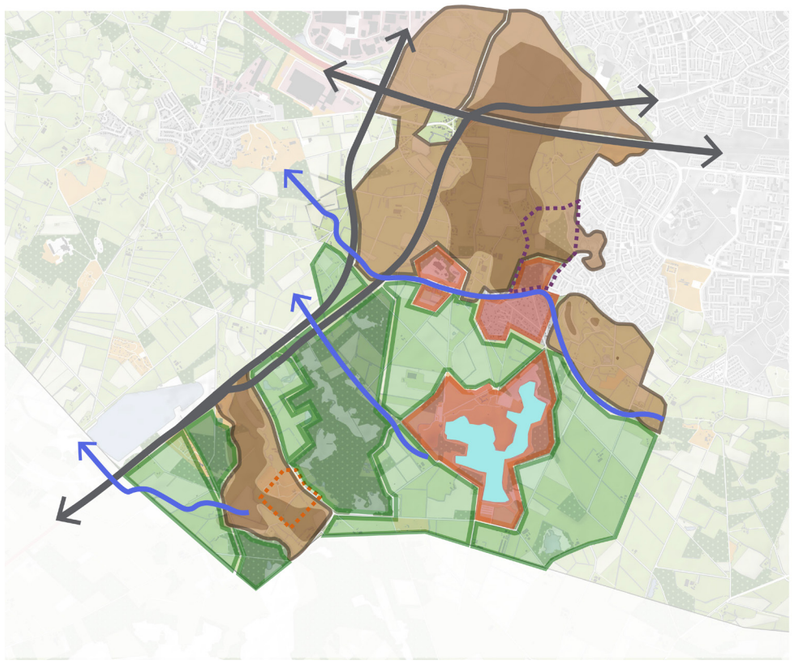
GEBRUIKERSKAART

Routing:

- Fietsknooppuntennetwerk
- Wandelroutes
- MTB routes
- Paardennetwerk

Cultuurhistorische elementen:

- Landgoederen
- Oude hoeven van voor 1850

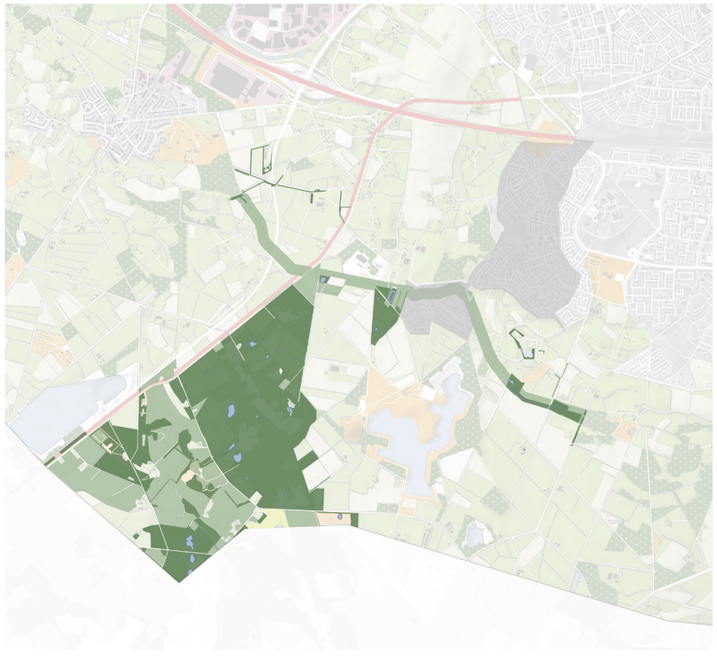

LANDSCHAPSTYPE

- Oude hoevenlandschap
- Essen
- Veldontginningen
- Beken en beekdalen
- Hoogveenlandschap

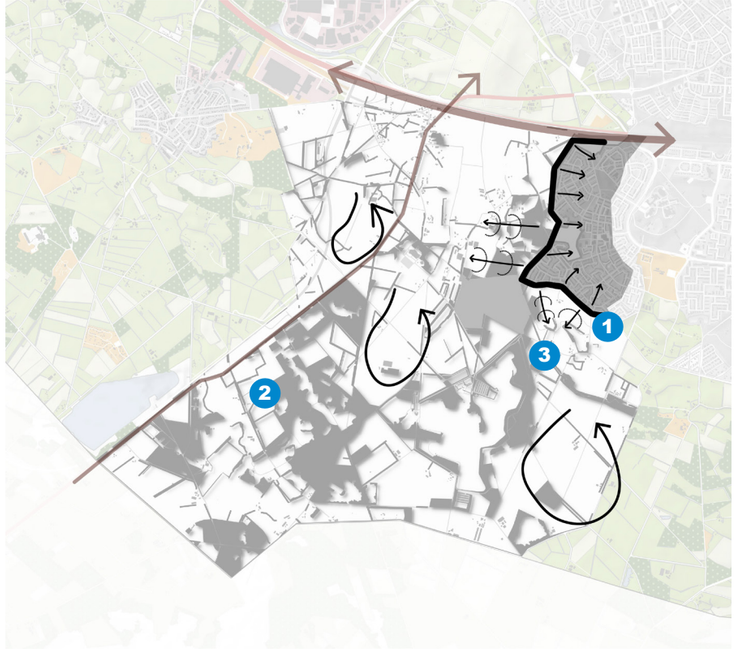
Landgoederen:

- Boslandschap
- boerenlandgoed
- Buitenplaats
- Ondergeschikt aan functie

NATUURNETWERK

- NNN
- Zone ondernemen mer natuur en water buiten de NNN
- Uitwerkingsgebied ontwikkelopgave Natura2000

RUIMTELIJKE BELEVINGSKAART

Bedrijven

Woningbouw

Zichtrelatie stad-land

Stadsrand verstopt achter bosschage

Rommelige stadsrand

Stads rand met rug naar landschap

Ruimte massa:

Open ruimtes

Zichtlijnen

Essen

1 Stadsrand staat met achtertuinen richting weilanden en sluit zich af van buitengebied

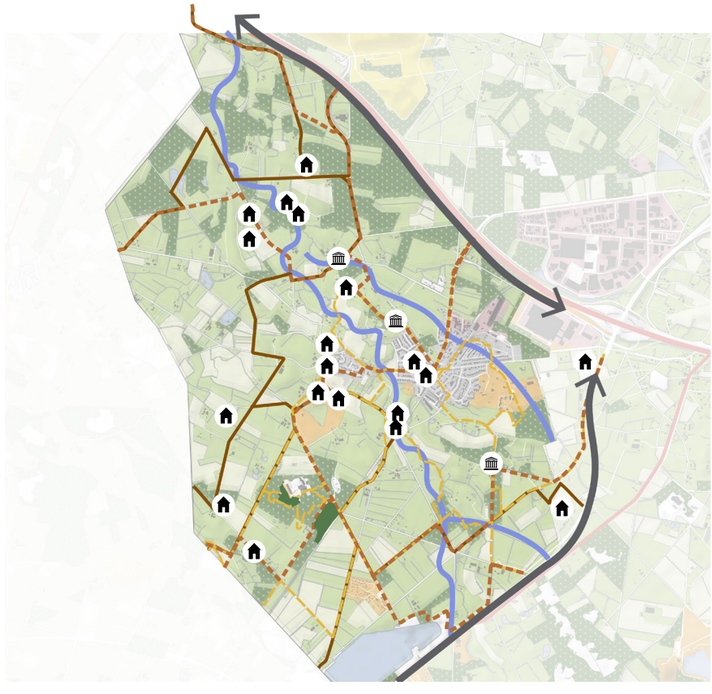
2 Buitenplaats het Zonnebeek

3 Beeklopen worden weer teruggebracht in het kader van landinrichting.

BOEKELO

Veel landschappelijke kwaliteit in het gebied Boekelo is te vinden in het oude landschap langs de beken; essen, oude boerderijen, deels grillige verkaveling, veel landschapselementen en nog grotendeels meanderende beken. De historie is goed leesbaar en door de vele elementen en de aanwezigheid van de beken is dit gebied ook voor natuur van belang. Ook de landgoederen Hof te Boekelo, het Teesink en de Wele zijn zeer waardevol in hun mix van historische gebouwen, ontworpen landschap en natuur. De veldontginningsgebieden ten zuiden van het oude hoeven-landschap zijn vanuit landschappelijk historisch oogpunt minder interessant en leesbaar.

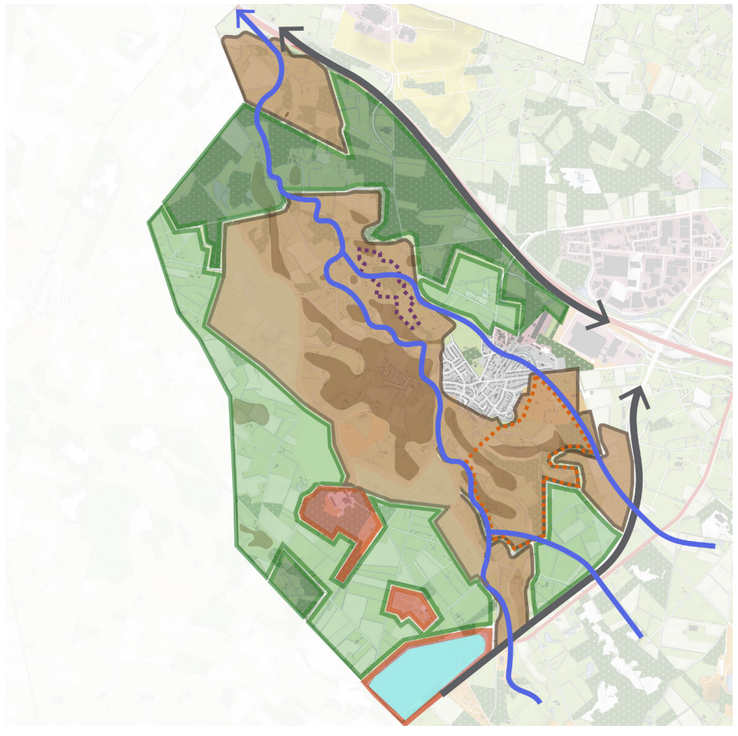
GEBRUIKERSKAART

Routing:

- Fietsknooppuntennetwerk
- Wandelroutes
- MTB routes
- Paardennetwerk

Cultuurhistorische elementen:

- Landgoederen
- Oude hoeven van voor 1850

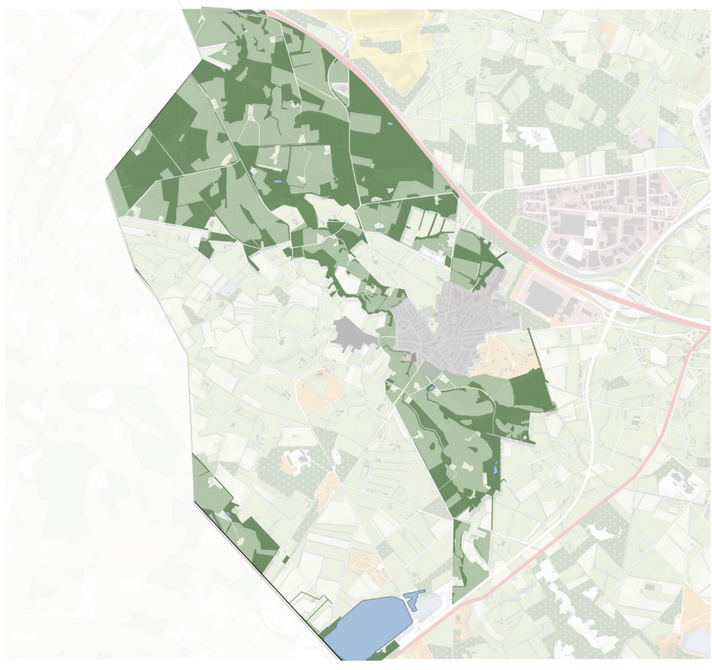

LANDSCHAPSTYPE

- Oude hoevenlandschap
- Essen
- Veldontginningen
- Beken en beekdalen
- Hoogveenlandschap

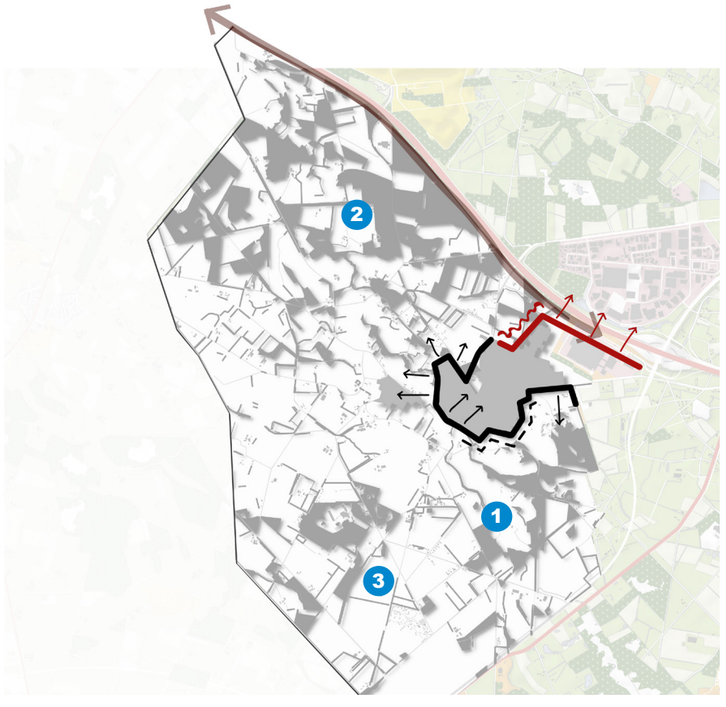
Landgoederen:

- Boslandschap
- boerenlandgoed
- Buitenplaats
- Ondergeschikt aan functie

NATUURNETWERK

- NNN
- Zone ondernemen mer natuur en water buiten de NNN
- Uitwerkingsgebied ontwikkelopgave Natura2000

RUIMTELIJKE BELEVINGSKAART

Bedrijven

Woningbouw

Zichtrelatie stad-land

Stadsrand verstopt achter bosschage

Rommelige stadsrand

Stads rand met rug naar landschap

Ruimte massa:

Open ruimtes

Zichtlijnen

Essen

1 Landgoed op overgang van jonge veldontginning naar oude hoevenlandschap

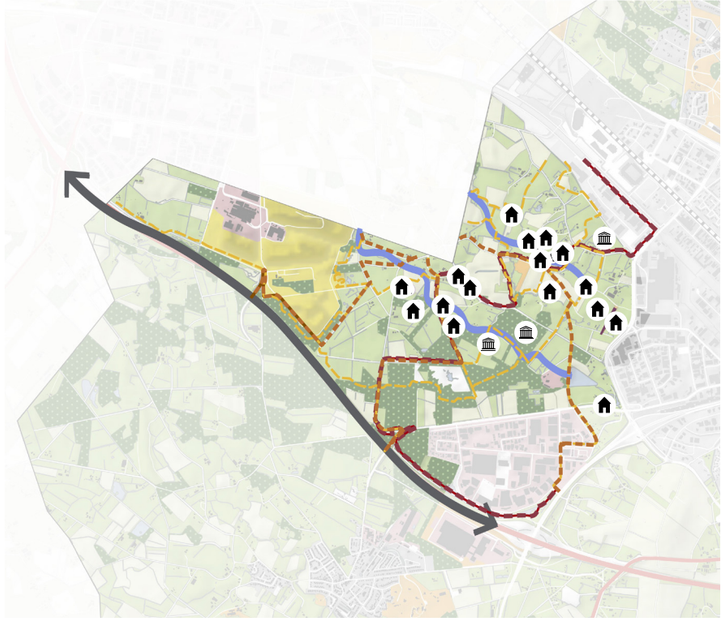
2 Boekelerbeek op landgoed Hof te Boekelo

3 Fietsknooppunt met kruising zandweg door open ruimte van veldontginning. Vaak zijn dit armere gronden.

TWEKKELO

In de buurtschap Twekkelo liggen twee grotere landgoederen, Het Stroot en Cristinalust. Het Landgoed het Stroot omvat een Buitenplaats met veel historische waarden (bebouwing en park), daarnaast bos, hei en velden. Cristinalust is het naastgelegen boslandgoed. Het grootste deel van Twekkelo is een nog zeer gaaf oude hoevenlandschap met veel historische boerderijen, goed herkenbare essen veel kleine elementen en beken. In het oude hoevenlandschap liggen nog een aantal kleinere landgoederen. De identiteit van het hoevenlandschap is goed bewaard gebleven.
Het gebied is dankzij een stelsel van door de buurtschap aangelegde wandelpaden goed ontsloten en beleefbaar. Twekkelo is een waardevolle groene buffer tussen Hengelo en Enschede. De buurtschap Twekkelo hoort overigens ook voor een deel bij Hengelo. Het totale gebied van deze buurtschap vormt ook landschappelijk een eenheid.

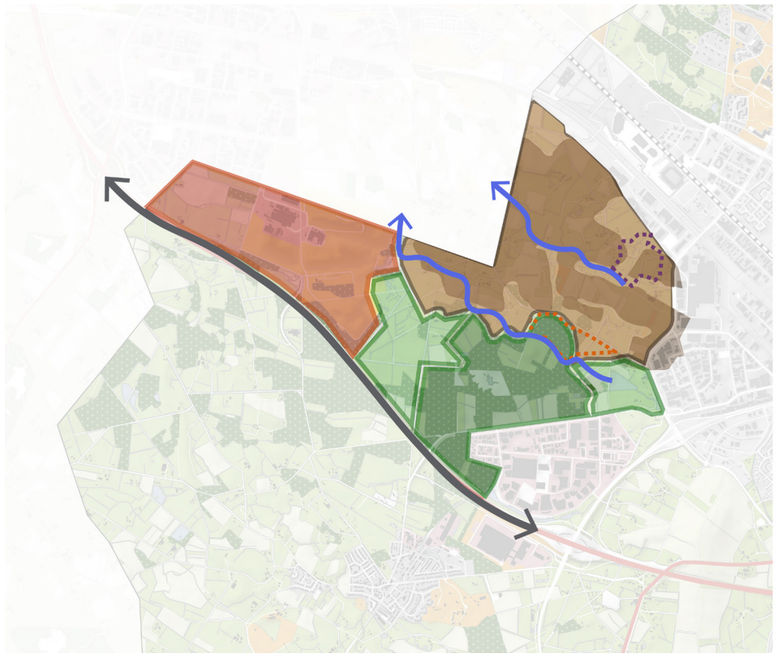
GEBRUIKERSKAART

Routing:

- Fietsknooppuntennetwerk
- Wandelroutes
- MTB routes
- Paardennetwerk

Cultuurhistorische elementen:

- Landgoederen
- Oude hoeven van voor 1850

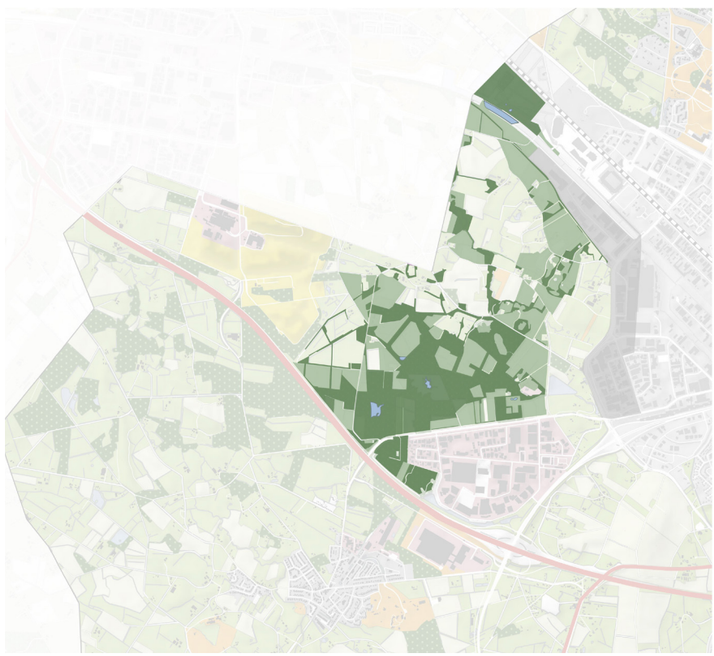

LANDSCHAPSTYPE

- Oude hoevenlandschap
- Essen
- Veldontginningen
- Beken en beekdalen
- Hoogveenlandschap

Landgoederen:

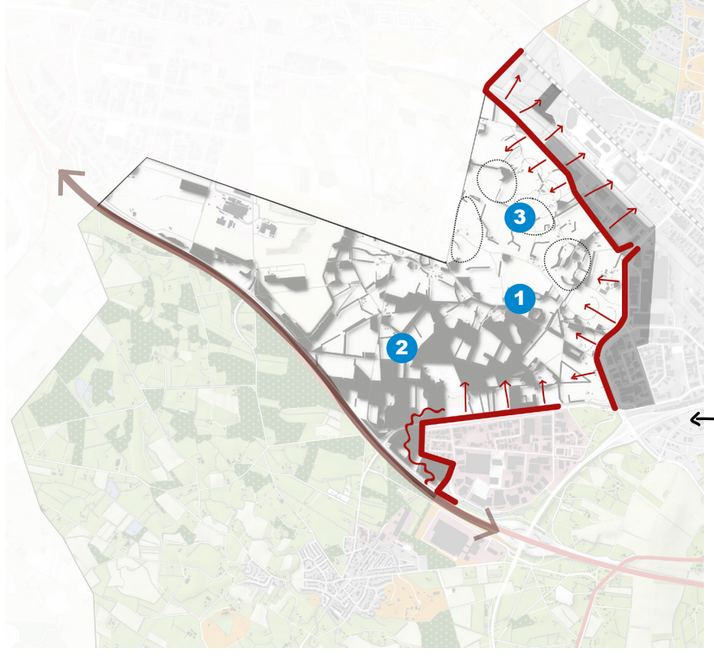
- Boslandschap
- boerenlandgoed
- Buitenplaats
- Ondergeschikt aan functie

NATUURNETWERK

- NNN
- Zone ondernemen mer natuur en water buiten de NNN
- Uitwerkingsgebied ontwikkelopgave Natura2000

RUIMTELIJKE BELEVINGSKAART

Bedrijven

Woningbouw

Zichtrelatie stad-land

Stadsrand verstopt achter bosschage

Rommelige stadsrand

Stads rand met rug naar landschap

Ruimte massa:

Open ruimtes

Zichtlijnen

Essen

1 Buitenplaats Strootman in oude oude hoevenlandschap was vroeger hoofdgebouw van reeks landgoederen.

2 Landgoed op oude hoevenlandschap

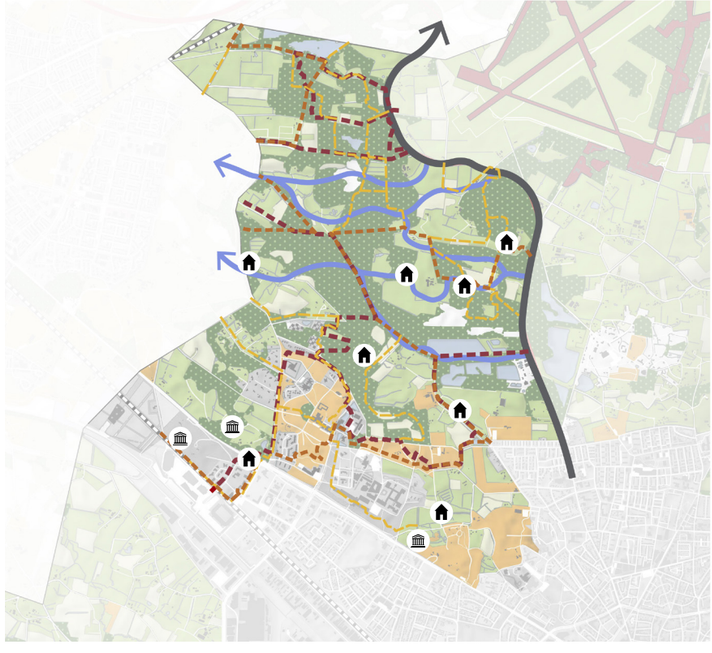

3 Kleinschalig oude hoevenlandschap

DRIENE

Driene bestaat voor het overgrote deel uit bosrijke landgoederen. Het grootste deel van Driene ligt in Enschede, maar Driene loopt door in Hengelo. Historische waarden, natuur- en belevingswaarden zijn hoog, geliefd uitloopgebied voor de stedeling van zowel Hengelo als Enschede. Bijna het hele gebied is aangewezen als NNN en Natura 2000 gebied het Lonnekermeer is er onderdeel van. Het groene gebied dringt met het Wageler en het Ledeboerpark diep het stedelijk gebied in en omvat daarbij ook een gaaf stuk oude hoevenlandschap. De beken meanderen hier grotendeels door de natuur. De waterbekkens van Vitens hebben een andere identiteit, maar passen hier dankzij hun ligging tussen de bossen zeer goed en voegen extra waarde toe.

GEBRUIKERSKAART

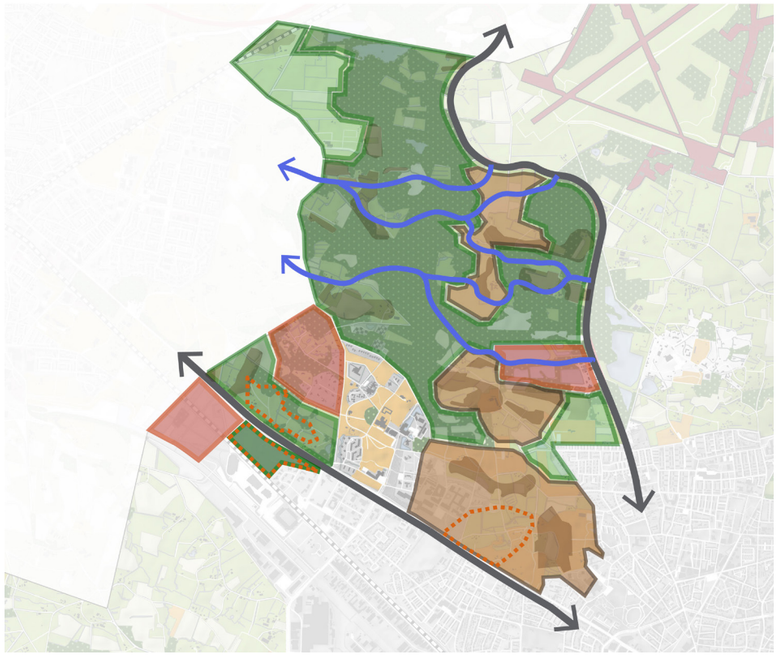
Routing:

- Fietsknooppuntennetwerk
- Wandelroutes
- MTB routes
- Paardennetwerk

Cultuurhistorische elementen:

- Landgoederen
- Oude hoeven van voor 1850

LANDSCHAPSTYPE

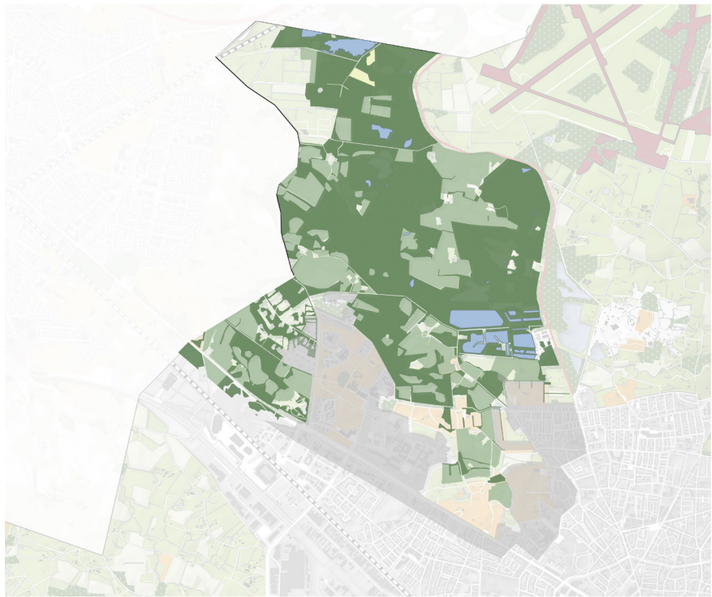

- Oude hoevenlandschap
- Essen
- Veldontginningen
- Beken en beekdalen
- Hoogveenlandschap

Landgoederen:

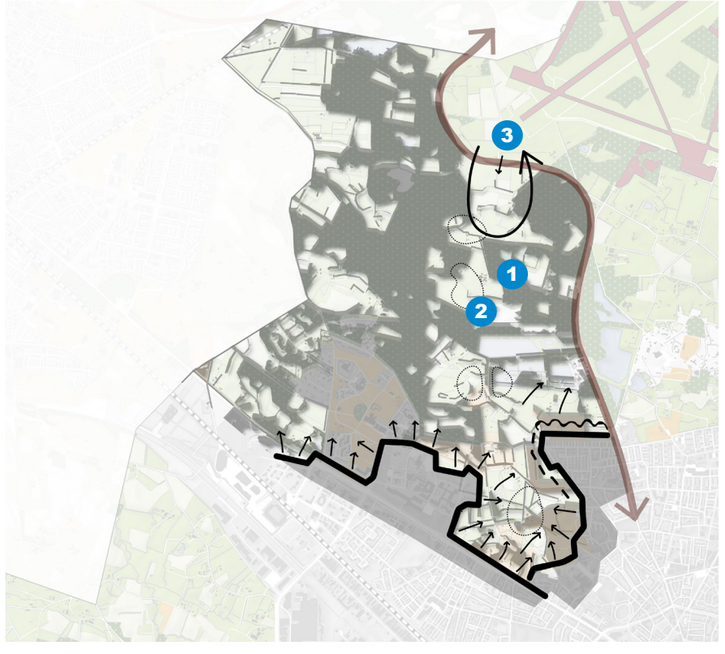
- Boslandschap
- boerenlandgoed
- Buitenplaats
- Ondergeschikt aan functie

NATUURNETWERK

- NNN
- Zone ondernemen mer natuur en water buiten de NNN
- Uitwerkingsgebied ontwikkelopgave Natura2000

RUIMTELIJKE BELEVINGSKAART

Bedrijven

Woningbouw

Zichtrelatie stad-land

Stadsrand verstopt achter bosschage

Rommelige stadsrand

Stads rand met rug naar landschap

Ruimte massa:

Open ruimtes

Zichtlijnen

Essen

1 Bos rondom het waterwingebied van Vitens.

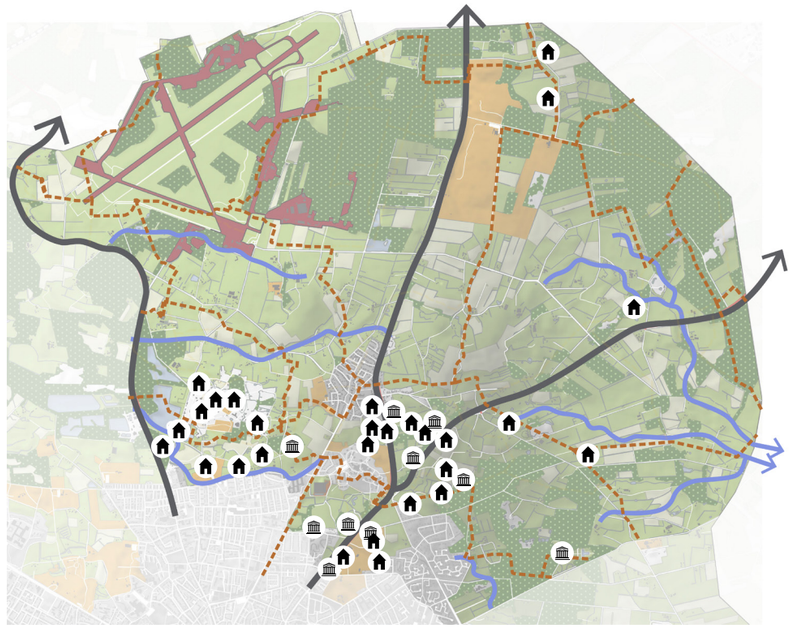
2 Stukje oude hoevenlandschap in boslandschap

3 Plantage van sierheesters kan gezien worden als een veranderend landschap t.o.v. traditionele landbouw

LONNEKER

De gehele noordoosthoek van Enschede valt onder de buurtschap Lonneker. Dit gebied is daarmee veruit het grootste deelgebied. De diversiteit is ook hier groot. Afwisseling van bossen, kleinschalige oudere landschappen, de rationelere veldontginningen, buitenplaatsen. De scheidslijn is niet altijd even duidelijk. De oudste bossen van Enschede liggen hier, de Lonnekerberg, het Haagse bos en de Hoge Boekel waren al voor de eeuwwisseling bebost. Wederom een erfenis van de textielfabrikanten. Het reliëf dat samenhangt met de aanwezigheid van de stuwwal is op veel plaatsen goed beleefbaar. De beken ontspringen op de stuwwal en zijn deels in hun oude meanderende bedding aanwezig, of deze is weer hersteld bij de laatste landinrichting. Veel van het gebied is aangewezen als NNN.

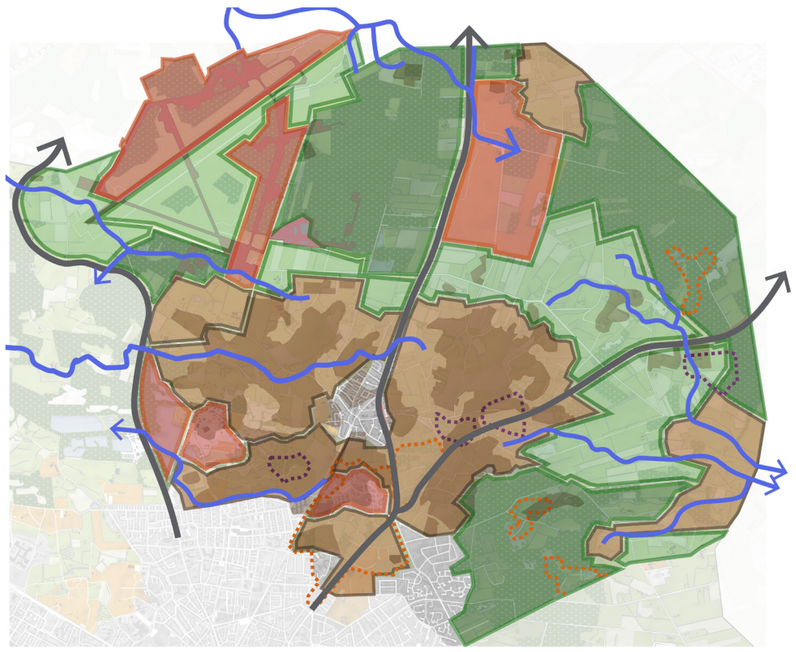
GEBRUIKERSKAART

Routing:

- Fietsknooppuntennetwerk
- Wandelroutes
- MTB routes
- Paardennetwerk

Cultuurhistorische elementen:

- Landgoederen
- Oude hoeven van voor 1850

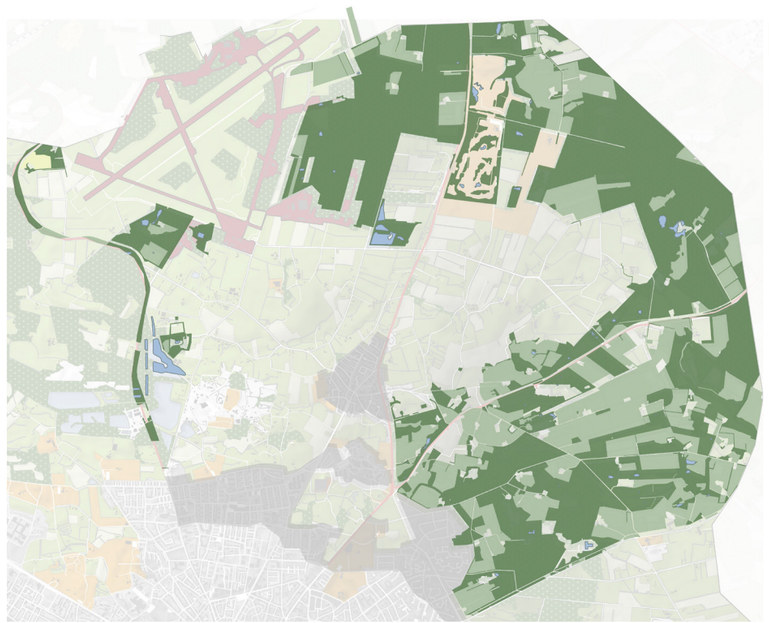

LANDSCHAPSTYPE

- Oude hoevenlandschap
- Essen
- Veldontginningen
- Beken en beekdalen
- Hoogveenlandschap

Landgoederen:

- Boslandschap
- boerenlandgoed
- Buitenplaats
- Ondergeschikt aan functie

NATUURNETWERK

- NNN
- Zone ondernemen mer natuur en water buiten de NNN
- Uitwerkingsgebied ontwikkelopgave Natura2000

RUIMTELIJKE BELEVINGSKAART

Bedrijven

Woningbouw

Zichtrelatie stad-land

Stadsrand verstopt achter bosschage

Rommelige stadsrand

Stads rand met rug naar landschap

Ruimte massa:

Open ruimtes

Zichtlijnen

Essen

1 Open veldontginning Lonneker beeld vanaf de landweerweg.

2 Dorpsentree van Lonneker met de Lonnekermolen in oude hoevenlandschap

3 Wandelpad lopend over de top van de stuwwal

4 WAARDERINGSKAART

Aan alle afzonderlijke landschappelijke eenheden in het buitengebied van Enschede is een specifieke waarde toegekend. Deze waarde is gebaseerd op de intrinsieke waarde van het landschapstype in combinatie met een beoordeling van de kwaliteit van de huidige situatie ‘in het veld’. De waarderingskaart geeft een gebiedsdekkend overzicht. Deze kaart vormt een bouwsteen voor later te maken keuzes over behoud en ontwikkeling.

WAARDEN

Bij de waardering is gebruik gemaakt van de kwalificaties ‘zeer hoge waarde’, ‘hoge waarde’ en ‘basiswaarde’. De reden voor toekenning ligt in onderliggende kenmerken van het landschap. Onderliggende kenmerken zijn bijvoorbeeld de morfologie, een rijke geschiedenis, de ecologische betekenis, de betekenis als aantrekkelijk en toegankelijk uitloopgebied of de betekenis als landbouwgebied. Vooral of en de wijze waarop deze afzonderlijke kenmerken met elkaar in samenhang tot expressie komen is van belang bij de waardering.

Zeer hoge waarde
Beleefbare cultuurhistorie heeft een stevig accent in de waardering. Een landschap van zeer hoge waarde heeft een rijke geschiedenis die afleesbaar is én ook nu nog de basis vormt van een aantrekkelijk en toegankelijk gebied met ecologische waarden. Een landschap van zeer hoge waarde is over het algemeen uitgesproken gaaf en heeft vanwege de authenticiteit en uniciteit betekenis voor Enschede, de ruime regio en zelfs daarbuiten.
De waarde van een dergelijk gebied is door de eeuwen heen ontstaan en onvervangbaar. Een landschappelijke eenheid met een hoge ecologische betekenis is ook met een ‘zeer hoge waarde’ gekwalificeerd. Verder heeft een landschappelijke eenheid van zeer hoge waarde over het algemeen een sterke relatie met de omliggende landschappen en is het van belang voor het begrip van het Enschedese landschap als geheel.

Hoge waarde
Een gebied van hoge landschappelijke waarde heeft een rijke afleesbare geschiedenis, is aantrekkelijk en toegankelijk en heeft ecologische betekenis. Er zijn Twente meer van dergelijke gebieden, maar de waarde van elk gebied op zich is onvervangbaar. Qua uniciteit, gaafheid en samenhang scoort een gebied van hoge waarde net iets minder dan een gebied van zeer hoge waarde. Sommige kenmerken zijn in de basis nog degelijk aanwezig, maar komen op dit moment in de praktijk niet meer zo nadrukkelijk tot expressie.

Basiswaarde
Gebieden met een basiswaarde hebben betekenis als onderdeel van de samenhangende groene ruimte rond Enschede. Over het algemeen zijn deze landschappelijke eenheden niet meer zo gaaf. In de loop van de tijd hebben zich verschillende ruimtelijke ontwikkelingen voltrokken die de authentieke kwaliteiten overstijgen. De oorspronkelijke samenhang met het Twentse landschap als geheel is verloren gegaan. Deze gebieden zouden overal voor kunnen komen. Een andere reden voor het toekennen van een basiswaarde is een uitgesproken monofunctioneel gebruik, zoals landbouwgebied zonder bijzondere ecologische betekenis.

WAARDERING IN TWEE STAPPEN

Door bovenstaande omschrijving van de klassen en uiteenzetting van de methode zijn de keuzen navolgbaar en wordt het gesprek hierover mogelijk gemaakt. Het toekennen van waarden aan landschappen heeft echter ook een subjectief element. Laat duidelijk zijn dat elke indeling in gebieden en categorisering de werkelijkheid te kort doet. Zo zijn er pareltjes binnen gebieden die we als basis kwalificeren en zijn er minpunten (landschappelijk dan) binnen gebieden die we een zeer hoge waarde toekennen. Elk landschap verdient aandacht en zorg.

Eerste ronde
Het toekennen van waarden heeft plaatsgevonden in twee ronden.

Bij de eerste ronde vormde de ‘intrinsieke kwaliteit’ van een landschapstype de basis voor de classificatie. De achterliggende gedachte is dat een aantal landschapstypen door de ouderdom, relatie met de ondergrond, samenhang, expressie en uniciteit van grotere betekenis is dan andere landschapstypen.

In de eerste ronde is aan de landgoederen, beekdalen en het hoogveengebied een zeer hoge waarde toegekend.
De beekdalen (beken en matenlandschap) zijn van groot belang als structurerende, in potentie natuurrijke elementen (belangrijke ecologische verbinding) met een hoge belevingswaarde. Ook al komt dit op dit moment niet overal werkelijk tot expressie. De beekdalen doorkruisen de diverselandschapstypenen zijn om die reden niet meegenomen in de tweede beoordelingsronde.
Landgoederen zijn er in soorten en maten, (buitenplaatsen, boerenlandgoed, boslandgoed) en behoren tot het specifieke DNA van Enschede. Dat betekent dat ze Enschede uniek maken. Ze hebben gemeen dat ze veel natuur herbergen, een grote esthetische en belevingswaarde hebben en veelal ook een rijke historie die goed afgelezen kan worden. De landgoederen tekenen de geschiedenis van Enschede als textielstad. Ze maken vrijwel allemaal als bestaande natuur deel uit van het nationale natuurnetwerk. Als Natura2000 gebied hebben het hoogveengebied het Aamsveen en het Lonnekermeer een bijzondere natuurstatus
Landschappelijke eenheden van het landschapstype het oude hoevenlandschap plaatsen we in de eerste ronde integraal in de categorie hoge waarde. In principe zijn deze gebieden rijk aan historische elementen (boerderijen, essen), kleinschalig reliëf en dooraderd met kleine elementen en daarom ook (in potentie) rijk aan natuur. Het zijn over het algemeen landschappen die als zeer aantrekkelijk worden ervaren. En specifiek zijn voor het Twentse landschap.

De jonge veldontginningen worden in de eerste ronde met een basiswaarde gekwalificeerd. Het zijn landschapstypen met minder

historische waarden, met doorgaans relatief grootschalig en monofunctioneel landbouwkundig gebruik en derhalve ook minder van betekenis voor natuur. Ze zijn niet specifiek voor Twente of Enschede, maar zouden overal voor kunnen komen.

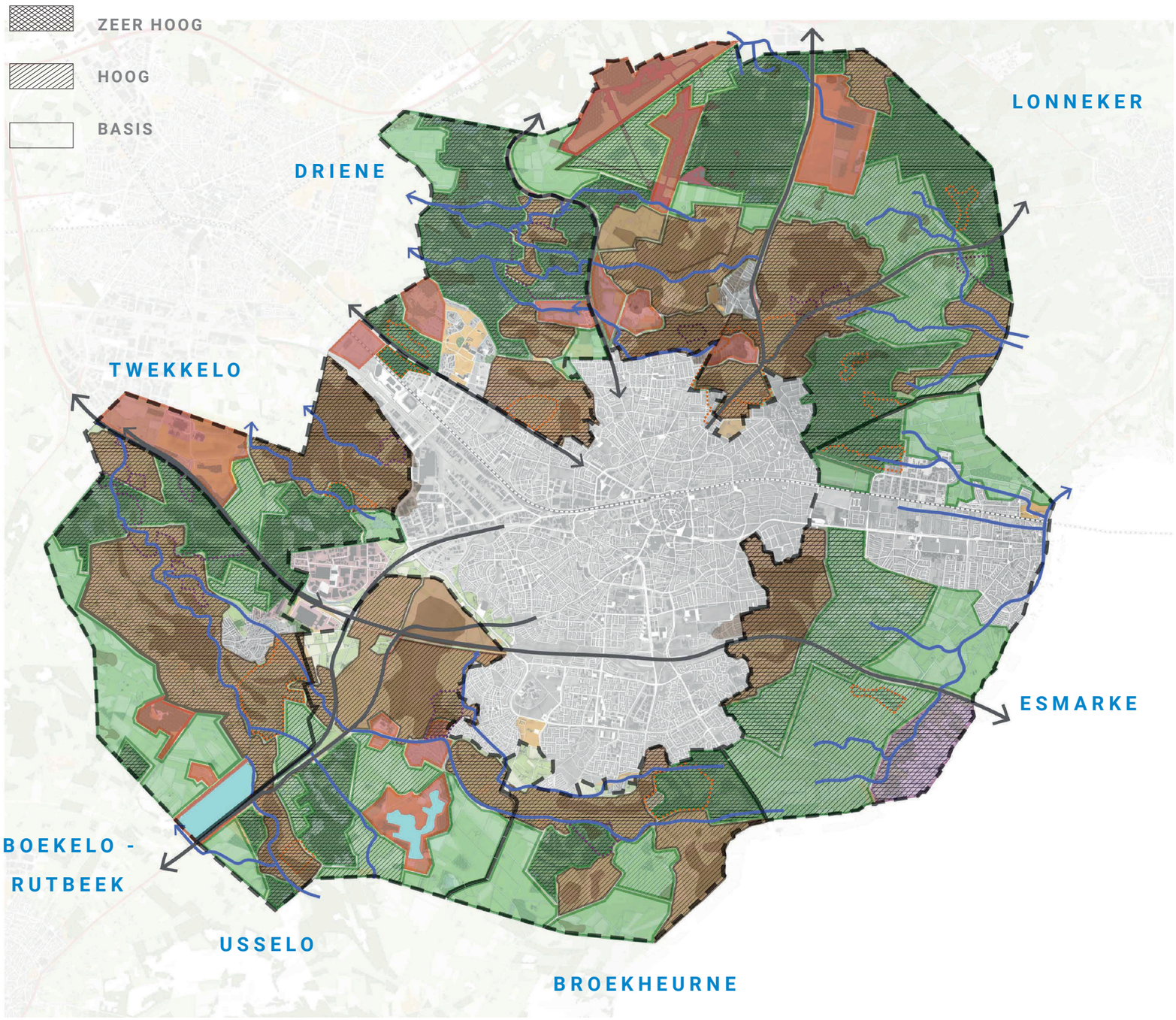
Tweede ronde
In een tweede ronde is de classificatie uit de eerste ronde aangescherpt met behulp van bevindingen uit terreinbezoek. Daarbij is bekeken in hoeverre de eerdere aanname standhield of dat aanpassing nodig was naar een andere categorie. Meestal ging het om één categorie hoger, in een enkel geval ging een gebied twee treden omhoog (van basiswaarde naar zeer hoge waarde). Een reden voor aanpassing is bijvoorbeeld dat ter plaatse een uitgesproken hoge gaafheid werd aangetroffen, of dat een gebied onmisbaar bleek voor de beleving van de landschappelijke samenhang van een groter gebied. Een aantal gebieden zijn in de tweede ronde lager gewaardeerd, vooral wanneer in hoge mate sprake was van verloren gegane kwaliteit door bijvoorbeeld nabije verstedelijking en/of verommeling.

De opwaardering van ‘hoge kwaliteit’ naar ‘zeer hoge kwaliteit’ heeft vooral betrekking op een aantal uitgesproken gave landschappen van het oude hoevenlandschap. Een aantal veldontginningslandschappen wordt in de tweede ronde hoger gewaardeerd omdat ze juist in de afwisseling en samenhang van meer besloten kleinschalig landschap en open jong landschap een grote belevingswaarde hebben, de ontginningsgeschiedenis illustreren en/of een sterke eigen identiteit hebben.

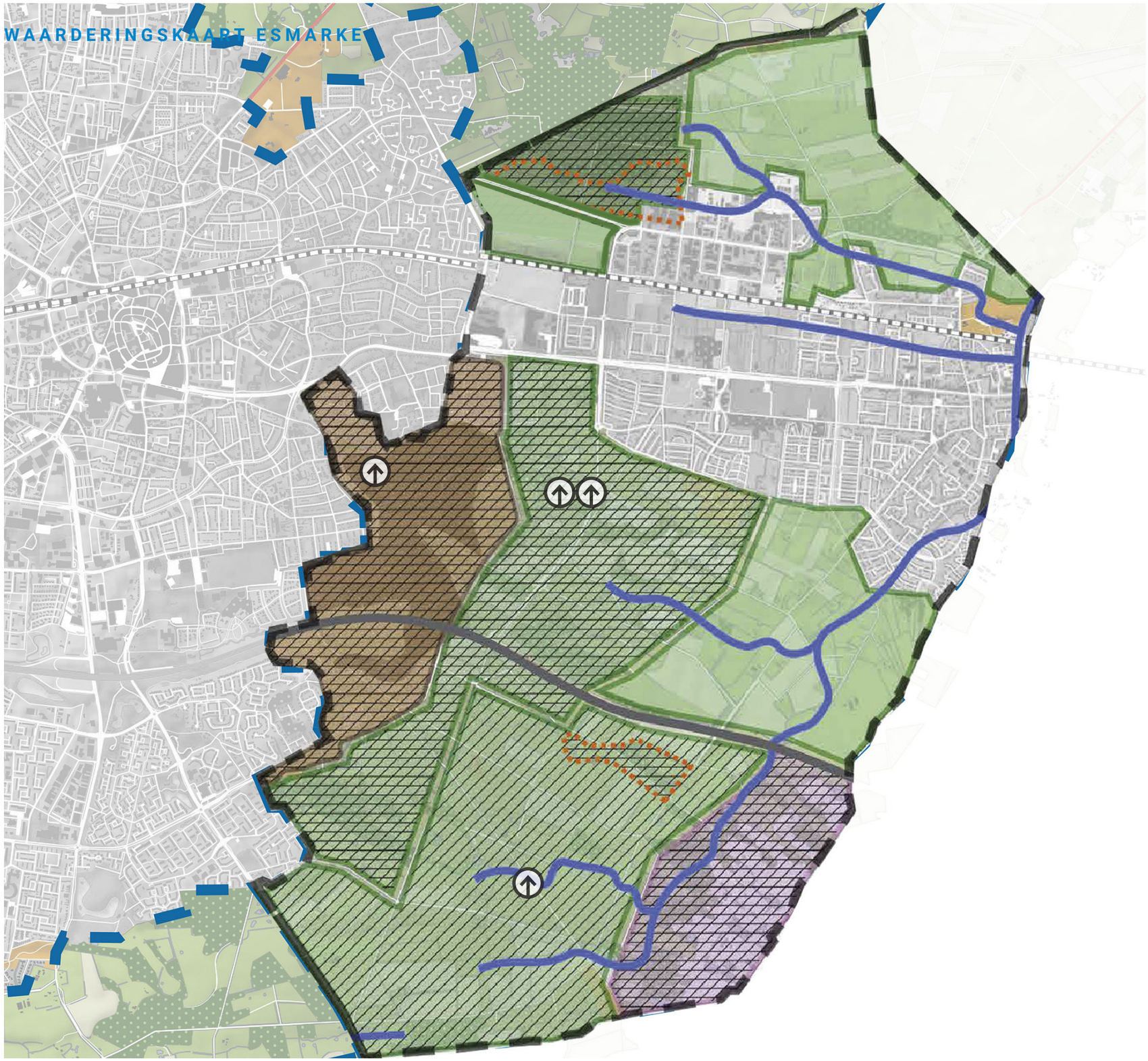
RONDE 1 WAARDERING:	RONDE 2 LANDSCHAPSTYPEN:
ZEER HOOG	· Landgoederen · Boslandschappen · Beekdalen · Hoogveenlandschap
HOOG	· Oude hoevenlandschap
BASIS	· Veldontginningsland-schap

DE TWEE WAARDERINGS RONDEN

WAARDERINGSKAART

WAARDERINGSKAART ESMARKE

LEGENDA:

LANDSCHAPSWAARDERING:

- Zeer hoog
- Hoog
- Basis
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien

LANDSCHAPTYPEN:

- Oude Hoevenlandschap met essen
- Veldontginningslandschap
- Beken en matenlanden
- Buitenplaats (landgoederen)
- Boerenlandgoed (landgoederen)
- Boslandschap
- Hoogveenlandschap
- Landschap ondergeschikt aan functie

BESCHRIJVING VAN DE WAARDERING PER LANDSCHAPSTYPE

OUDE HOEVENLANDSCHAP

1

Het oude hoevenlandschap ligt hier direct aan de stad. Het is een nog zeer authentiek, goed leesbaar landschap met verschillende essen die in samenhang met de stuwwal voor glooiing in het landschap zorgen. Er zijn nog veel oude boerderijen aanwezig. Het gebied gaat grotendeels een goede relatie aan met de stadsrand en wordt veel gebruikt en gewaardeerd door omwonenden. Gezien de kleinschaligheid en oude landschapselementen ook waardevol voor natuur.
In 2e ronde daarom opgewaardeerd van hoog naar zeer hoog

VELDONTGINNINGEN

1

Rest ruimte tussen spoorlijn en weg, rommelige stadsrand.
Blijft basis

2

Veldontginning met een ecologisch waardevol heiderelict. De relatie met de ecozone door de woonwijk de Esmarke is hier van belang. Het is een open gebied met weinig landschapselementen, intensief agrarisch gebruik en weinig natuurwaarden.

Blijft basis

3

Een vroege veldontginning, rechtlijnig ontgonnen maar met waardevolle heiderestanten en bosgebiedjes. Oogt kleinschalig door aanwezigheid van de grote groene elementen. De situering op de flank van de stuwwal maakt het landschap hier glooiend. Dit alles samen maakt dit deelgebied waardevol voor natuur en aantrekkelijk.
In de 2e ronde daarom opgewaardeerd van basis naar zeer hoog

4

Een wat jongere veldontginning dan 3, vrij open landschap met daarin ook bebouwingslinten. De relatie stad land is enigszins rommelig. De Glanerbeek is een belangrijke structuurdrager.
Blijft basis

5 2

De ontginningen vonden vanuit de kant van de stad plaats. Dit gebied is een nog wat jongere veldontginning. Zeer open, rechtlijnige, grootschalige verkaveling met enkele houtsingels. De beekdalen zijn herkenbaar als een licht reliëf in het landschap. De nabijheid van het Aamsveen en de aanwezigheid van vele poelen en enkele basisbiothopen maken het gebied tot een geschikte habitat voor de boomkikker. Gebied is daarnaast intensief in gebruik voor de landbouw. Door de grote mate van openheid, heldere groenstructuren en weinig bebouwing is er een mooie beleving van de ruimte.
Buitenplaats op Veldontginning. Huize Holterhof is een opvallend parkachtig element in het open landschap van de veldontginning.
In de 2e ronde daarom opgewaardeerd van basis naar hoog

HOOGVEENLANDSCHAP

1

het Aamsveen is een van de laatste hoogveengebieden van Twente en sluit aan op het grotere hoogveen gebied in Duitsland. Het is een zeer belangrijk natuurgebied o.a. door de aanwezigheid van boomkikkers, maar ook om de aanwezigheid van levend hoogveen. Het is aangewezen als natura 2000 gebied. Het gebied is een bekend en aantrekkelijk wandelgebied voor Enschedeers.
blijft zeer hoog

BOSLANDSCHAP

1 1

Landgoederenzone in de stadsrand. Grotendeels ontworpen landschap met veel bos en mooie parkachtige uitstraling. Buitenplaats aanwezig. Oud bos en extensief agrarisch gebruik zorgen voor een hoge natuur waarde.
De buitenplaats is onderdeel van hierboven beschreven boslandschap. Kwaliteit van het ensemble van bebouwing en omgeving is groot, cultuurhistorische waarde, spiegel Van Enschedese geschiedenis.
blijft zeer hoog

WAARDERINGSKAART BROEKHEURNE

LEGENDA:

LANDSCHAPSWAARDERING:

- Zeer hoog
- Hoog
- Basis
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien

LANDSCHAPTYPEN:

- Oude Hoevenlandschap met essen
- Veldontginningslandschap
- Beken en matenlanden
- Buitenplaats (landgoederen)
- Boerenlandgoed (landgoederen)
- Boslandschap
- Hoogveenlandschap
- Landschap ondergeschikt aan functie

BESCHRIJVING VAN DE WAARDERING PER LANDSCHAPSTYPE

OUDE HOEVENLANDSCHAP

1

Goed herkenbaar oude hoevenlandschap in de stadsrand, de es is nadrukkelijk aanwezig en er liggen twee waardevolle beken.
In 2e ronde opgewaardeerd naar zeer hoog

2

Oud landschap, de essen zijn nog herkenbaar, maar verder niet duidelijk leesbaar als oud landschap, wel monumentale oude boerderij aanwezig en fraaie overgang met het noordelijke gelegen bosgebied.
Gebied houdt waardering hoog

3

Oud landschap, agrarisch gebruik al goed zichtbaar op de kaart van 1900, de kleinschalige verkaveling van destijds is niet meer herkenbaar wel relicten aanwezig en nog steeds aantrekkelijk landschap met groene elementen en wat grilliger verkaveling dan veldontginning. Ook de sporen van de voormalige spoorlijn richting Duitsland zijn goed te zien. Een voormalige turfstrooiselfabriek en de oude bebouwing aan het spoor waaronder de douane woningen (restant station broekheurne??) maken het gebied cultuurhistorisch extra interessant.
Omdat het oude hoevenlandschap hier niet meer echt goed herkenbaar is blijft de waardering hoog i.p.v. zeer hoog

VELDONTGINNINGEN

1

Strak rechtlijnig verkaveld open gebied met weinig groene elementen op wat wegbeplanting na. Gebruik is overwegend agrarisch.
Blijft basis

2

Grotendeels lege, open, jonge veldontginning, intensief agrarisch gebruik. Basisbiothoop ten behoeve van boomkikkerpopulatie aanwezig als stepping stone naar zuidelijker gelegen Witte veen.
Blijft basis

3

Jonge veldontginning ingeklemd tussen oude hoeven landschappen met een enkele oude kamp (eenmanses) als ouder relict. Daarnaast een aantal forse groene elementen waaronder ook kleine bosjes. Deze groene dooradering maakt het gebied aantrekkelijk kwa beleving en voor natuur.
In de 2e ronde daarom opgewaardeerd van basis naar hoog

BOSLANDSCHAP

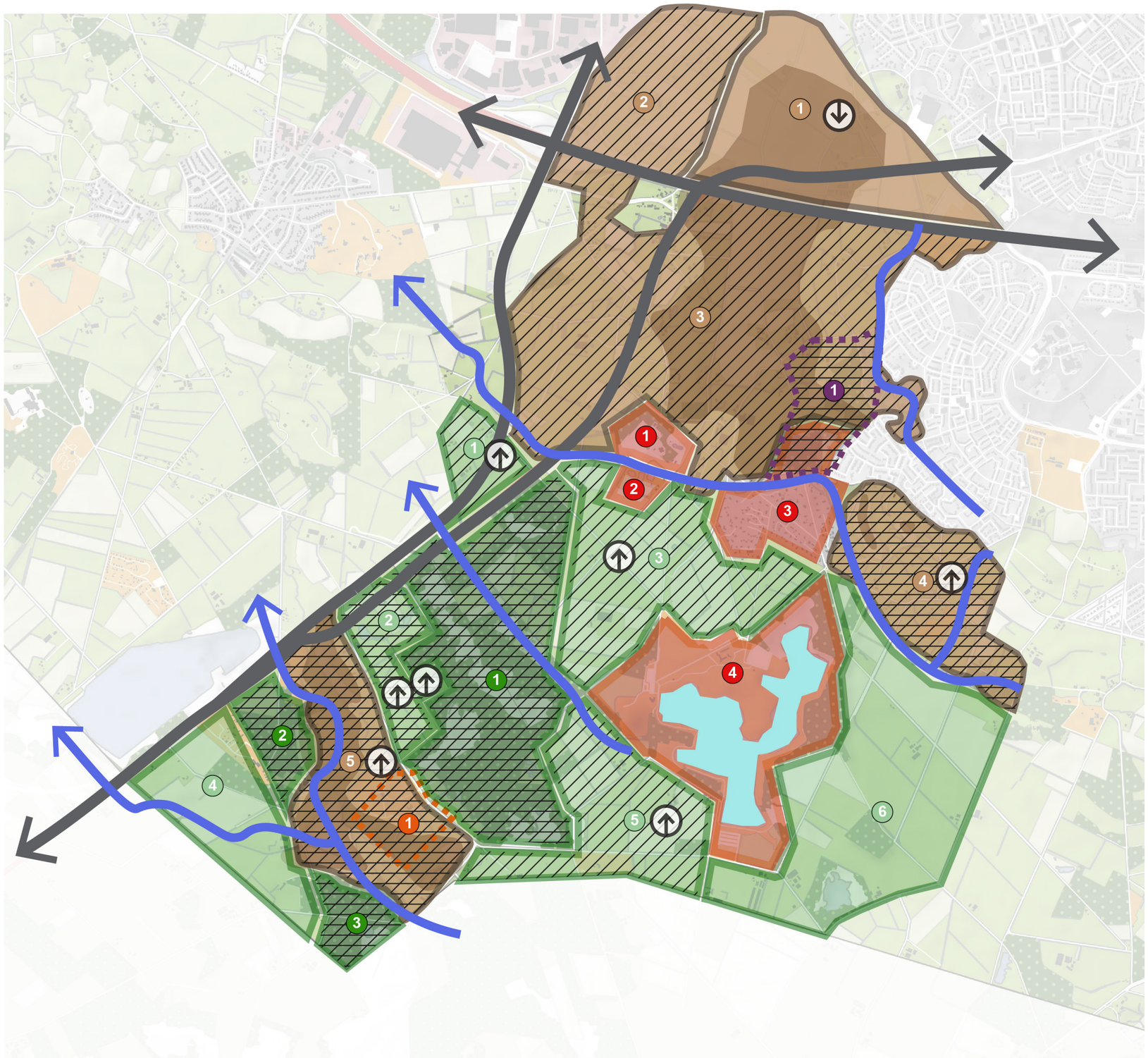
1 1

De landgoederen Het Stroink, het Smalenbroek, het Spik en het Berenbroek liggen in dit gebied. Een mix van bos en natuurgebieden, akkergebieden, weilanden, een park met vijver en lanen en monumentale boerderijen en een villa maken dit gebied erg aantrekkelijk en waardevol voor natuur. Landschap Overijssel is de beheerder van het overgrote deel van het gebied. Gelegen in de stadsrand is het een veel gebruikt en aantrekkelijk uitloop gebied voor de stedeling.
De buitenplaats Smalenbroek maakt onderdeel uit van het gebied. Het Smalenbroek bestond al in 1346 en is in eigendom gekomen van textielfamilie Ter Kuile die er eind 19 tiende eeuw een park met vijver en lanen door landschapsarchitect Wattez liet aanleggen.
blijft zeer hoog

2 1

Bosgebied van en om het boerenlandgoed het Groot Brunink. Ook de geschiedenis van dit landgoed gaat ver terug. Verweving met het oude hoevenlandschap. Het is een landgoed met daarop het historische boerderijencomplex Hof Brunink. Op het landgoed wordt extensief geboerd. Het ensemble van bossen, beek, velden en historische gebouwen maken het gebied waardevol voor natuur. Er wordt volop gewandeld en gefietst.
blijft zeer hoog

WAARDERINGSKAART USSELO

LEGENDA:

- Zeer hoog
- Hoog
- Basis
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien

- Oude Hoevenlandschap met essen
- Veldontginningslandschap
- Beken en matenlanden
- Buitenplaats (landgoederen)
- Boerenlandgoed (landgoederen)
- Boslandschap
- Hoogveenlandschap
- Landschap ondergeschikt aan functie

BESCHRIJVING VAN DE WAARDERING PER LANDSCHAPSTYPE

OUDE HOEVENLANDSCHAP

1

Het noordelijk deel van de Usseleres is ingeklemd geraakt tussen stad (met veel zicht op industrie) en wegen. De historische es is goed herkenbaar in de bolling, maar de context is verloren gegaan, het is daardoor een gebied dat nog maar beperkt beleefbaar is als landelijk gebied. Ook de oostkrans heeft veel van haar identiteit verloren. De relatie met de stadrand is rommelig.
De waardering van noordelijke bolling en oostkrans is daarom van hoog naar basis gegaan.

2

De noordelijke westflank (gebied boven de rw 35) is eveneens ingeklemd tussen stedelijkheid. Dit gebied heeft echter met haar historische boerderijen en deels nog intacte verkavelingsstructuur en oude groenelementen een duidelijker landelijk karakter met een nog leesbare geschiedenis. De harde stadsrand wordt hier dankzij het groen verzacht.
Dit gebied blijft daarom hoog gewaardeerd.

3 1

Het zuidelijk deel van de Usseleres, bolling en krans, heeft een veel landelijker uitstraling. Wel is de bebouwingsdichtheid, ook door de ligging van Usselo in dit gebied, vrij groot. De kransen ogen daardoor enigszins verrommeld. Wel zijn er in de krans nog veel historische bebouwing en groene structuren aanwezig wat maakt dat het landschap nog wel enigszins herkenbaar is als oud landschap.
Het boerenlandgoed “de Helmer” is vanuit het eeuwenoude erf de Helmer ontwikkeld en harmonieert in die zin met het omringende landschap. Het is een van de vele buitens die door textielfabrikanten zijn aangelegd. Op het landgoed bevinden zich omringd door bos, een noude kamp, beek en vijver, een drietal monumentale boerderijen, een theekoepel, en een put die allen rijksmonument zijn.
Waardering blijft zeer hoog

4

Goed leesbaar en beleefbaar kleinschalig stadsrandgebied met een prominente rol voor de nieuw ingerichte beek met stadsrand pad. Veel mensen maken hier een ommetje. Dankzij beek en groene structuren ook van belang voor natuur.
Waardering zeer hoog.

5 1

Oud kleinschalig landschap aan de meanderende beek. Het gebied is omsloten door bos en de zeer markante buitenplaats “het Zonnebeek” maakt er deel van uit. Veel belevingswaarde. Waardering zeer hoog. De monumentale villa, het koetshuis en het omringende park van het Zonnebeek liggen op het oude hoeven landschap. Het Zonnebeek omvat echter ook bos, heide en velden (boslandschap 1 en venldontginning 2). Het is in totaal 130 hectare groot en is als een van de voornaamste textiel landgoederen van grote cultuurhistorische betekenis voor de stad.
Waardering vanhoog naar zeer hoog.

VELDONTGINNINGEN

1

Klein gebied aan de oostkant van de N18. Het hoort bij de buurtschap Usselo, maar maakt landschappelijk meer deel uit van Boekelo. Zie voor beschrijving bij beschrijvingen Boekelo.
Waardering van basis naar hoog.

2

Veldontginning met veel groene structuren, opgenomen in het landgoed Zonnebeek.
Hoge belevingswaarde, van basis naar zeer hoog.

3 5

3 en 5 Veldontginningen omkaderd door bosranden, rechtlijnige rationele verkaveling met enige groene dooradering. Open ruimtes, groenelementen in beeld en beperkte bebouwing maken deze gebiedjes aantrekkelijk.
Waardering allebei van basis naar hoog.

4

Jonge veldontginning langs Hagmolenbeek. Geen duidelijke onderscheidende kwaliteiten.
Blijft basis

6

Veldontginning waarvan deel oude huisvuilgronden. Open landschap met beperkte aanwezigheid groene elementen in de vorm van bomenrijen. Intensief agrarisch gebruik.
Waardering basis.

BOSLANDSCHAP

1

Het grootste deel van dit gebied hoor bij het landgoed Zonnebeek en is in beheer als natuurgebied en opengesteld voor wandelaars. Samen met een wat noordelijker gelegen heideterrein is het gebied waardevol voor natuur. Een groot deel is aangewezen als Natuur Netwerk Nederland.
Waardering zeer hoog

2 3

2 en 3 Zijn wat kleinere bosgebiedjes met daarin wat zomerhuisjes en Camping Twente. Ook onderdeel van Natuur Netwerk Nederland.
Waardering zeer hoog.

LANDSCHAP ONDERGESCHIKT AAN FUNCTIE

1

Crematorium, bebouwingscomplex met veel parkeren in groene parkachtige setting.

2

De Forelderij, tuinen en visvijvers met horecagelegenheid

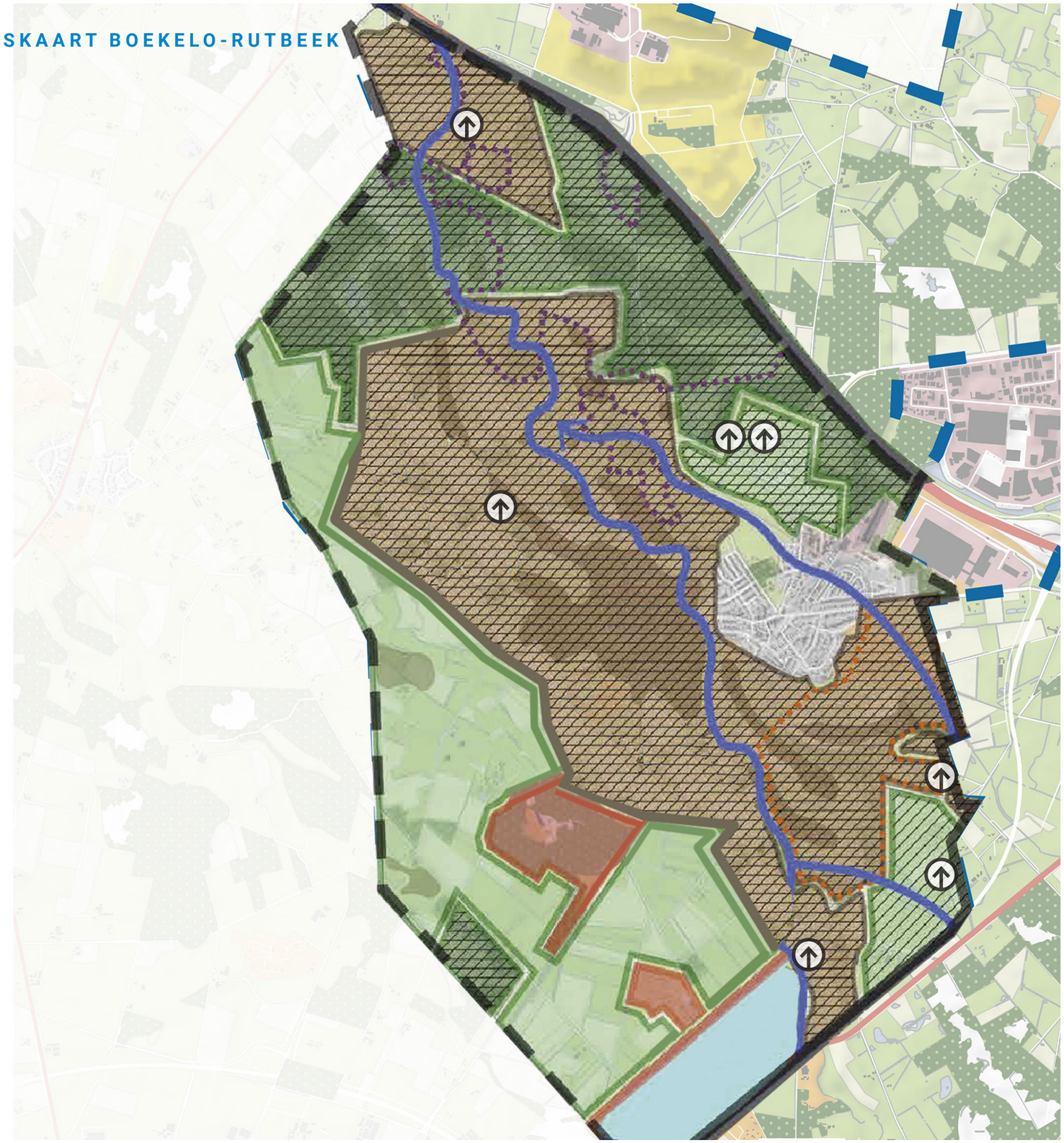
3

Voormalig zomerhuisjesterrein, nu landelijk wonen. Veel huisjes in het bos.

4

Recreatiegebied Rutbeek. Intensief gebruikt dagrecreatief terrein in groene setting. Grotendeels omgeven door bos

WAARDERINGSKAART BOEKELO-RUTBEEK

LEGENDA:

- Zeer hoog
- Hoog
- Basis
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien
- Oude Hoevenlandschap met essen
- Veldontginningslandschap
- Beken en matenlanden
- Buitenplaats (landgoederen)
- Boerenlandgoed (landgoederen)
- Boslandschap
- Hoogveenlandschap
- Landschap ondergeschikt aan functie

BESCHRIJVING VAN DE WAARDERING PER LANDSCHAPSTYPE

OUDE HOEVENLANDSCHAP

1

Aan de westkant van het bosgebied van landgoed Hof te Boekelo ligt een groen dooraderd kleinschalig gebied dat deels nog onderdeel is van het landgoed. Deels ook relicten van het oude maten landschap aan de Boekelerbeek.
Het is een prachtig gebied, de waardering gaat van hoog naar zeer hoog

2 1 2

Aan en in de buurt van beken vonden de eerste landbouwontginningen plaats. In het deelgebied Boekelo is dat goed te zien, de oudste landschappen, liggen rondom of aan de beken. Meanderende beken, essen, kleinschalige grillige verkaveling met nog veel groene elementen (bosjes en houtwallen) en oude boerderijen. Veel is hier zoals het al heel lang geweest is. Het landschap heeft een duidelijke identiteit, een grote cultuurhistorische waarde en een met zijn groene dooradering samenhangende waarde voor natuur. Het is een aantrekkelijk gebied waar veel gefietst wordt. De waardering is daarmee zeer hoog. Kenmerkend voor dit gebied is de aanwezigheid van een aantal landgoederen (oranje 1 de buitenplaatsen de Wele en het Teesink) die op en tegen het oude landschap aan, zijn aangelegd. Het zijn ontworpen landschappen die harmonieren met de omgeving. Ze geven een extra dimensie aan het landschap. De groenstructuur is er dichter en met een meer parkachtige uitstraling. Ook deze landgoederen zijn erfenissen van textielfabrikanten. Op het oude hoeven landschap ligt ook het boerenlandgoed de Keizer. Ook hier is een extra ontworpen laag die goed harmonieert met het oude landschap toegevoegd.
Het boerenlandgoed “de Helmer” is vanuit het eeuwenoude erf de Helmer ontwikkeld en harmonieert in die zin met het omringende landschap. Het is een van de vele buitens die door textielfabrikanten zijn aangelegd. Op het landgoed bevinden zich omringd door bos, een noude kamp, beek en vijver, een drietal monumentale boerderijen, een theekoepel, en een put die allen rijksmonument zijn. Zeer hoge waardering

3

Structuurrijk oud matenlandschap. De voormalige kleine hooilandjes aan de beek zijn hier nog deels herkenbaar. Een mooi relict van het bijna verloren gegane landschapstype matenlanden (aan de beek). Waardering is daarom zeer hoog.

4

Oude hoevenlandschap met herkenbare essen, meanderende beek en historische bebouwing.
Waardering zeer hoog.

VELDONTGINNINGEN

1

Grensgebied van Enschede met Haaksbergen. Groot gebied met weliswaar een aantal gave onderdelen, waaronder het restant van een matenlandschap, maar dat in zijn algemeenheid, kaler en wat diffuser oogt. Natuurwaarden lijken doorgaans matig. Het gebied tegen het Rutbekerveld aan is leeg en in intensief agrarisch gebruik.
De waardering blijft basis.

2

Veldontginning met veel bossen. Afwisselend en groen dooraderd, rechtlijnig verkaveld. Grote delen maken deel uit van het NNN. Met ligging aan de beek en tegen het landgoed Hof te Boekelo aan wordt de waardering zeer hoog i.p.v. basis.

3

Grootschalige verkaveling, heldere structuur met op achtergrond bos- en groenelementen. De beek is bij de herinrichting natuurlijker ingericht.
Waardering gaat van basis naar hoog.

BOSLANDSCHAP

1 1

Dit gebied bestaat voor een belangrijk deel uit het landgoed “Hof te Boekelo”. Het meest westelijke deel hoort er niet bij. Dat is bos, veld en natuurgebied dat behoort tot de NNN en de zone ondernemen met water en natuur. Hof te Boekelo is deels gelegen op het oude hoevenlandschap en deels als ontginningsbos (boslandschap 1) aangelegd. Hof te Boekelo heeft daarmee kenmerken van een boerenlandgoed als ook van een boslandgoed. Het landgoed kent al een heel lange geschiedenis. Het wordt al genoemd rond 1450. Van 1570 tot 1820 stond hier een Havezathe. Sinds 1822 wordt het landgoed door de familie van Heek (textielfabrikantenfamilie) beheerd. Het landgoed omvat diverse boerderijen, kent een zeer extensief agrarisch gebruik en hoge natuurwaarden. De ecoduct over de RW 35 “landt” op het landgoed.
Waardering zeer hoog

2

Bosgebied horend bij op Haaksbergens grondgebied gelegen “buiten”. Betreft een fraai bosgebied, dat onderdeel is van het NNN.
Waardering zeer hoog

LANDSCHAP ONDERGESCHIKT AAN FUNCTIE

1

Drie aaneengesloten nieuwere functies: Bad Boekelo, hotel conferentieoord op de plek van het voormalig zwembad Bad Boekelo, Een Zomerhuisjesterrein en het voormalig labyrint, nu outdooractiviteiten

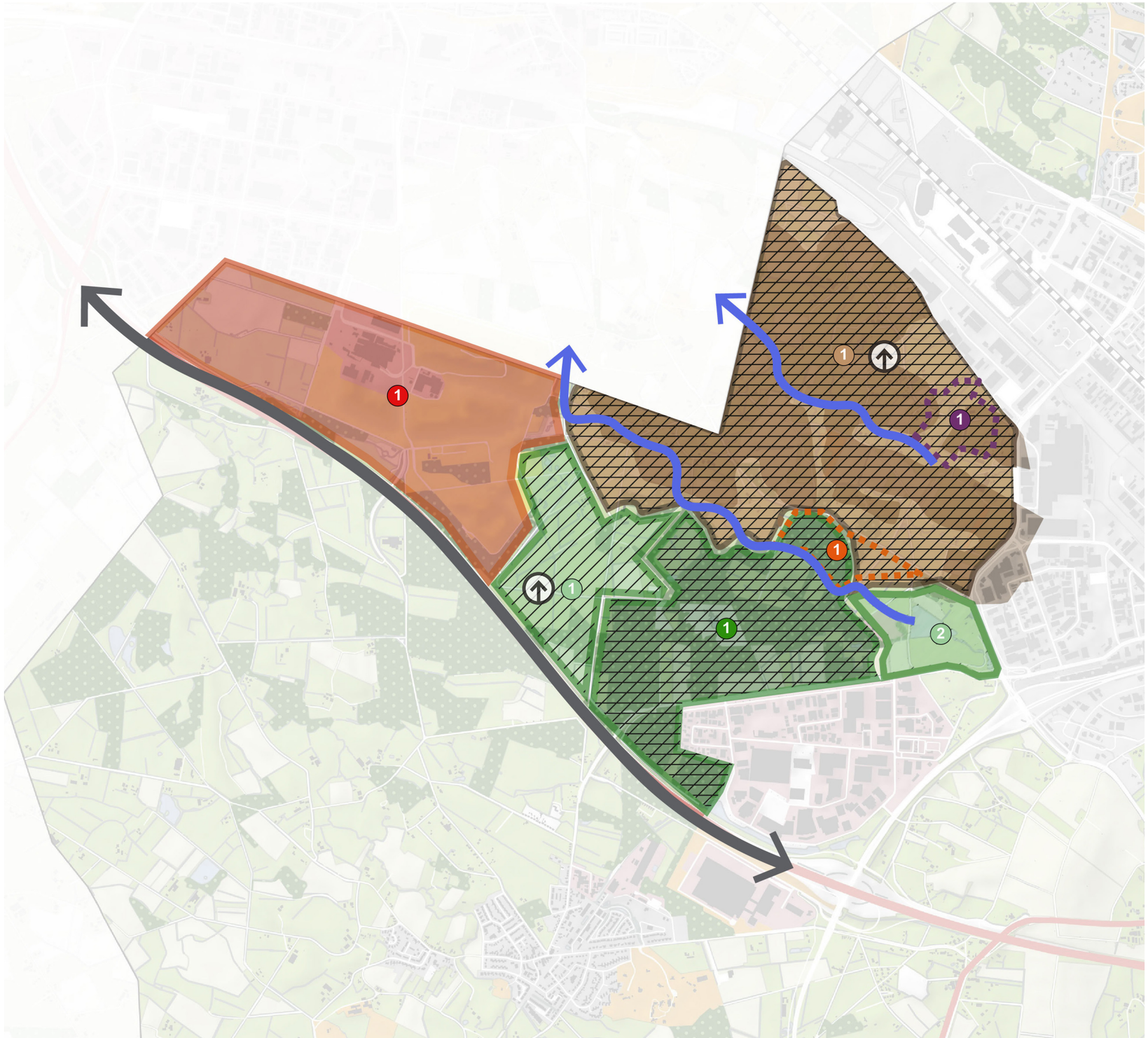
2

Camping Buytenplaets

3

Rutbekerveld, zandwinningsgebied

WAARDERINGSKAART TWEKKELO

LEGENDA:

LANDSCHAPSWAARDERING:

- Zeer hoog
- Hoog
- Basis
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien

LANDSCHAPTYPEN:

- Oude Hoevenlandschap met essen
- Veldontginningslandschap
- Beken en matenlanden
- Buitenplaats (landgoederen)
- Boerenlandgoed (landgoederen)
- Boslandschap
- Hoogveenlandschap
- Landschap ondergeschikt aan functie

BESCHRIJVING VAN DE WAARDERING PER LANDSCHAPSTYPE

OUDE HOEVENLANDSCHAP

1 1

Dit deel van Twekkelo is voor het overgrote deel erg goed bewaard gebleven. Goed zichtbare essen, met hun karakteristieke bolling, veel kleine landschapselementen en mooie oude boerderijen maken het landschap aantrekkelijk en kenmerkend voor Twente/Enschede. Dit deelgebied is dankzij de dichte groene dooradering en redelijk extensief agrarisch gebruik ook rijk aan natuur. 'Heel Twekkelo, zo ook dit stuk, is dooraderd met wandelpaden en is zodoende een populair uitloop gebied voor de stedeling.
Het boerenlandgoed versterkt hier de bestaande kwaliteit van het oude hoevenlandschap. Als ontworpen eenheid is er extra aandacht geweest voor de inrichting. Dat komt terug in de meer parkachtige uitstraling. Dit is niet strijdig met de identiteit van het oude hoevenlandschap maar aanvullend.
Het gebied wordt tot zeer hoog opgewaardeerd

VELDONTGINNINGEN

1

Deze jonge veldontginning heeft grote ruimtes, weinig bebouwing, rechte groene lijnelementen en een bos dat verbonden is met de aangelegen landgoederen. In westelijke richting grenst het gebied aan Twence. Daar is recent veel geinvesteerd in het verbeteren van beken en het landschap. Dat maakt dat het gebied ook van betekenis is voor natuur. Ook de aanleg van een ecoduct over de RW35 die in dit gebied "landt" en de natuur van Boekelo en Twekkelo weer verbindt, maakt dat het gebied van betekenis is voor natuur. Voordat de RW 35 werd aangelegd waren de landgoederen van Twekkelo en Boekelo een geheel.
We waarderen het gebied op naar hoge kwaliteit in plaats van basis. Een deel van het gebied hoort nog bij het Landgoed het Stroot.

2

Grootschalig en rechtlijnig verkaveld, met een paar robuuste groene lijnelementen en een retentievijver van het waterschap. Stedelijke inklemming doet zich hier goed gevoelen. Onderscheid zich duidelijk van het oude hoeven landschap waar het tegen aan ligt.
Gebied blijft basis

BOSLANDSCHAP

1

De hier aanwezige landgoederen het Stroot en Cristinalust maken onderdeel uit van de erfenis van de textielgeschiedenis van Enschede. Het Stroot heeft naast het boslandschap ook een deel buitenplaats met oude villa, koetshuis, historische tuin en park en oude boerderij. De buitenplaats is een rijksmonument en van hoge cultuurhistorische en esthetische betekenis. De landgoederen zijn waardevolle natuur/bosgebieden en er wordt veel gewandeld.
Waardering zeer hoog

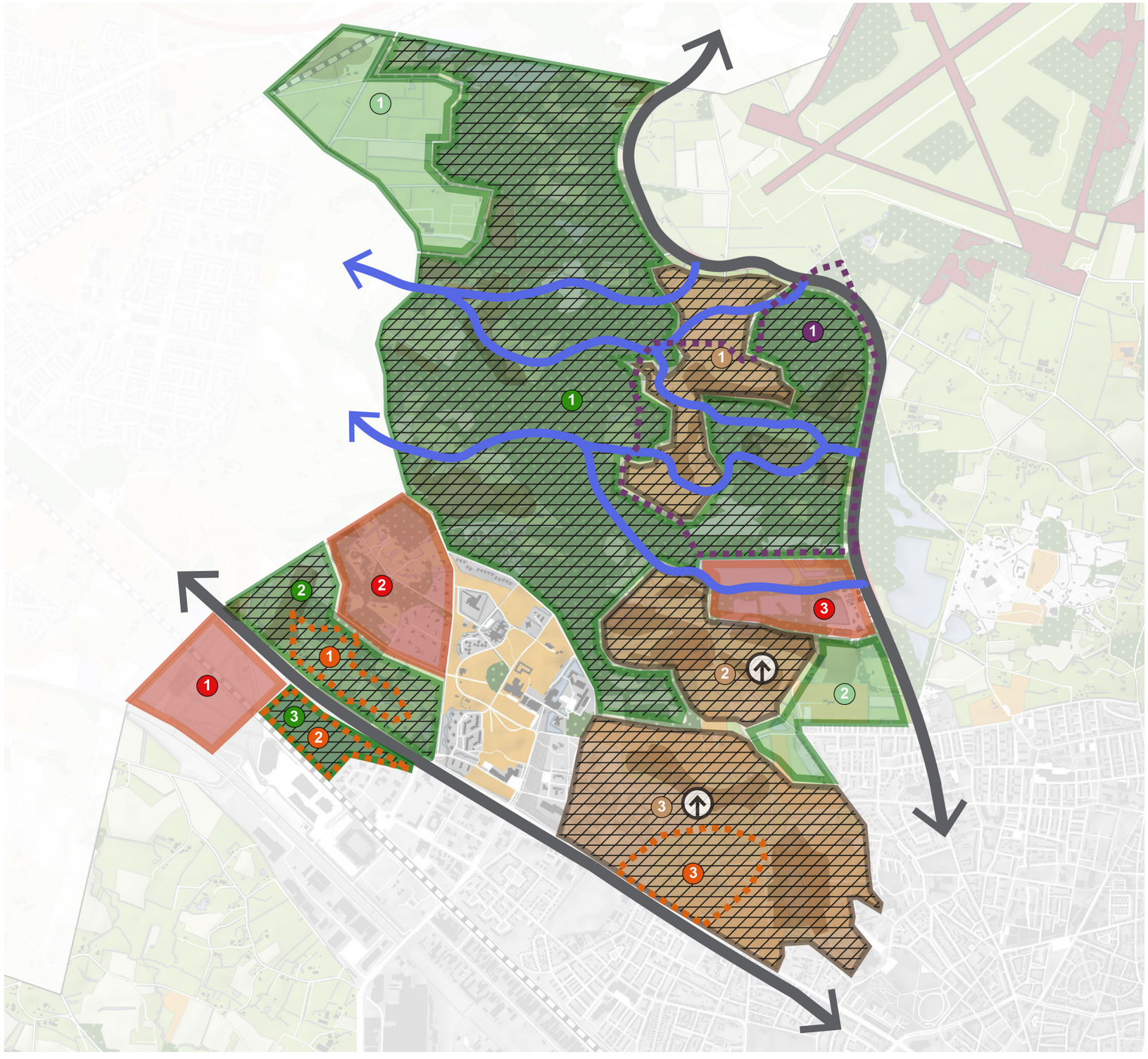

LANDSCHAP ONDERGESCHIKT AAN FUNCTIE

1

Terrein van afvalverwerker Twence, gelegen op jonge veldontginning met een geheel eigen identiteit. Wel waardevol groen en beken aanwezig.

WAARDERINGSKAART DRIENE

LEGENDA:

LANDSCHAPSWAARDERING:

- Zeer hoog
- Hoog
- Basis
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien

LANDSCHAPTYPEN:

- Oude Hoevenlandschap met essen
- Veldontginningslandschap
- Beken en matenlanden
- Buitenplaats (landgoederen)
- Boerenlandgoed (landgoederen)
- Boslandschap
- Hoogveenlandschap
- Landschap ondergeschikt aan functie

BESCHRIJVING VAN DE WAARDERING PER LANDSCHAPSTYPE

OUDE HOEVENLANDSCHAP

1

Bij het landgoed horend oud agrarisch gebied, vanwege de eenheid met het landgoed en nabijheid van de bossen, de doorkruising met beken waarderen we dit deel ook als zeer hoog.

2

Zeer gaaf stuk oude Hoevenlandschap tegen Hof Espelo aan. Met de aanwezigheid van een oude gracht en markante historische bebouwing zeer hoog gewaardeerd.

3 2

Tegen de stad aangelegen oude hoevenlandschap met daarin opgenomen het Ledeboerpark. Het Ledeboerpark is het voormalig buiten van de familie Ledeboer. De hoofdbebouwing is gesloopt, maar het koetshuis, het park met lanen, vijver, oude markante bomen en de stinzeplanten getuigen hier van de geschiedenis. Het Wageler en Ledeboerpark hebben met de aanwezigheid van zorgboerderij, los hoes en heemtuin een publieke functie. Zeer waardevol gebied voor de stad, revalidatiecentrum het Roessingh en de UT zijn nauw verbonden buren van dit gebied.
Waardering van hoog naar zeer hoog.

VELDONTGINNINGEN

1

Jonge veldontginning die voor een groot deel als boomkwekerij in gebruik is.
Waardering blijft basis

2

Gebied tussen de Vitens bekken en de stadsrand. Enigszins rommelig gebied met matige overgangen naar de stad.
Waardering blijft basis

BOSLANDSCHAP

1 1

Het grootste deel van Driene betreft boslandschap. Boslandschap betekent hier veel bos, maar ook afwisseling met velden. Het agrarisch gebruik is beperkt. Het gebied wordt overwegend voor bos en natuur beheerd en er liggen een aantal natte hooilanden in. Er liggen diverse landgoederen waarvan Hof Espelo de grootste is. Hof Espelo wordt al in de veertiende eeuw genoemd en zijn rijke geschiedenis is te zien aan de aanwezigheid van koetshuis, villa, boerderijen en lanen. ER lopen diverse zeer natuurlijk gebleven beken. Prachtig groen dichtbij de steden. Driene is dan ook een belangrijk uitloop gebied voor de beide steden. Waardering zeer hoog

2 1

Parkachtig boslandschap van de buitenplaats de Tol. Het landgoed is aangelegd in 1832 door twee gebroeders van Heek. Waardering zeer hoog

3 2

De Eekhof bestaat uit een landschappelijk aangelegd park met bos, centraal op het landgoed staat het landhuis De Eekhof. De tuin rondom het landhuis is een rijksmonument.
Waardering zeer hoog

LANDSCHAP ONDERGESCHIKT AAN FUNCTIE

1

Nieuwe laag van het Kristalbad. Zorgvuldig ontworpen retentiegebied met natuurlijke waterzuivering. Tevens groene buffer en ecologische verbindingszone door de stedenband (Almelo-Hengelo-Enschede). Gebied met hoge ecologische waarden o.a. dankzij zeer grote en diverse vogelpopulatie , goed beleefbaar. Icoon voor vernieuwing van het landschap.

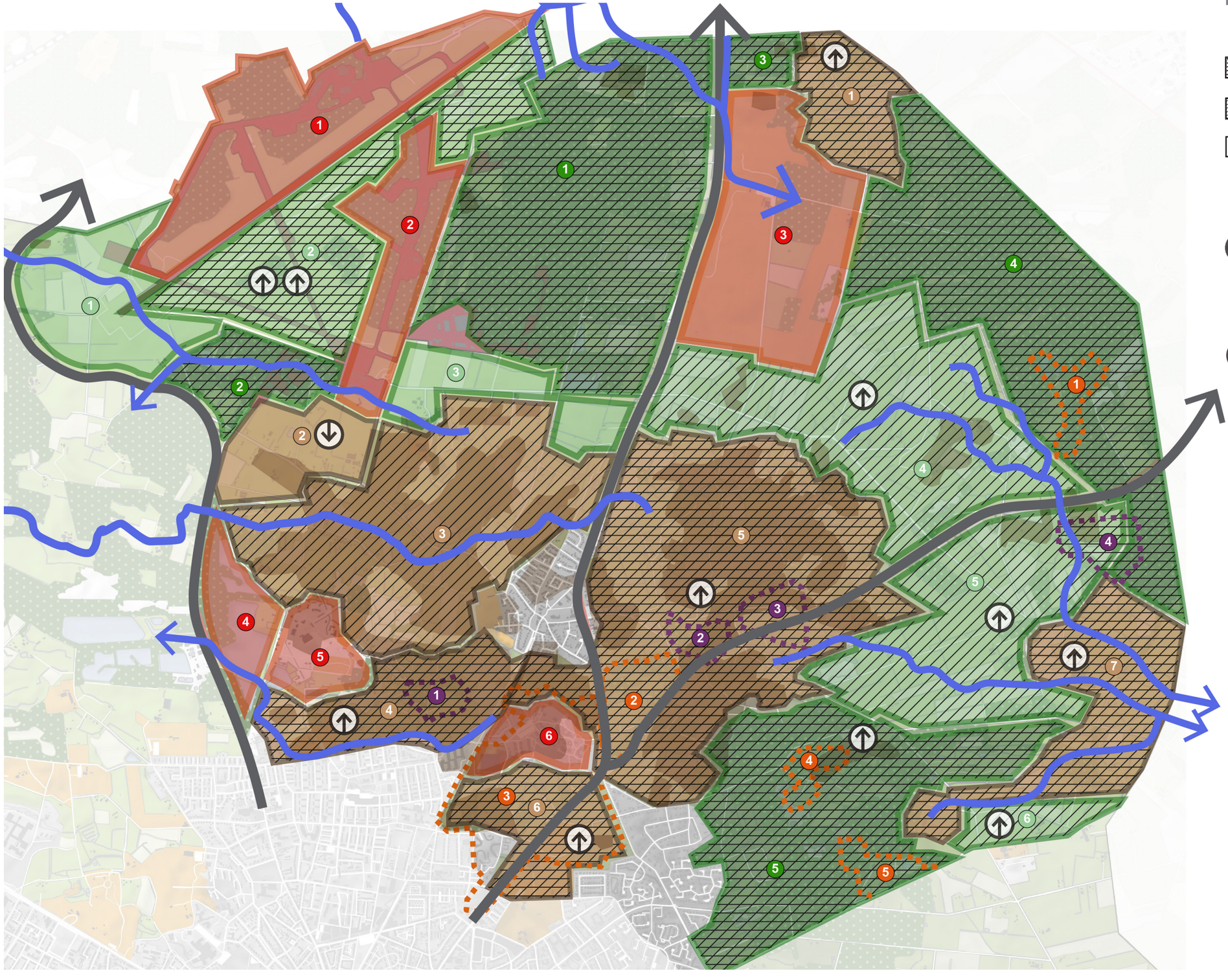
2

landelijk wonen in bosrijke omgeving

3

Vitens gebied met daarin o.a. waterbekkens, waardevol groen gebied dat aansluit op Hof Espelo

WAARDERINGSKAART LONNEKER

LEGENDA:

- Zeer hoog
- Hoog
- Basis
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Opwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met een catogorie
- Afwaardering van deelgebied in de 2e ronde met twee catogorien
- Oude Hoevenlandschap met essen
- Veldontginningslandschap
- Beken en matenlanden
- Buitenplaats (landgoederen)
- Boerenlandgoed (landgoederen)
- Boslandschap
- Hoogveenlandschap
- Landschap ondergeschikt aan functie

BESCHRIJVING VAN DE WAARDERING PER LANDSCHAPSTYPE

OUDE HOEVENLANDSCHAP

1 Klein deel oud landschap, met deels nog grillige verkaveling en een paar historische boerderijen. Waardevol oud cultuurlandschap, waardering zeer hoog.

2 Historisch gezien vooral oude hoevenlandschap, maar daar is weinig meer van te zien. Er is veel bebouwing toegevoegd en verkaveling is overwegend rationeel. Het gebied oogt rommelig. Afgewaardeerd naar basis.

3 Vrijwel het gehele gebied rondom Lonneker is al vroeg ontgonnen en behoort daarom tot de oude hoeven landschappen. Dit deelgebied is deels nog goed herkenbaar als oude hoeven landschap, maar deels zijn de kenmerken ook verloren gegaan; veel kleine elementen zijn verdwenen en bebouwing is toegevoegd. De beek slingert soms prachtig en goed zichtbaar door het landschap maar heeft ook op sommige plekken meer weg van een brede sloot. Het landelijk wonen gebied het Vaneker is toegevoegd en aanwezig in de beleving vanuit dit aangelegen gebied. We waarderen het gebied hoog. Maar gezien de gedeeltelijke “verommeling” niet zeer hoog.

4 1 Dit gebiedje heeft zijn kleinschalige grillige karakter voor een deel behouden. Het is een fraai stadsrand gebied dat als een buffer tussen de stad en het Vaneker ligt. Rondje stad loopt hier doorheen en maakt het gebied goed beleefbaar. Ten zuiden van Lonneker vormt de es een heldere en mooie scheiding en buffer tussen Enschede en Lonneker. We waarderen dit gebied als zeer hoog.

5 2 2 3 De kop van de stuwwal met de daarop gelegen grote es aan de oostkant van de Oldenzaalse straat zorgt voor een mooie glooiing in het landschap. Het hoogste punt van Enschede ligt in dit deelgebied De boerderijen liggen grotendeels in de krans om de es en in de kransen zijn dankzij de nog aanwezige groenstructuren kleinschalig. De geschiedenis is hier heel goed leesbaar. De boerenlandgoederen Wiggerhoeve en de Kuper hebben een lange geschiedenis en harmonieren met het oude hoeven landschap. De bebouwing van beide landgoederen is rijksmonument. De buitenplaats de Welle is al op de kaart van 1900 zichtbaar. Het heeft zijn naam te danken aan het grote aantal bronnen. Het landgoed maakte deel uit van een groot complex van gronden die in handen was van de textiel familie Blijdenstein. De parkaanleg was ook hier in handen van Wattez.
De waardering van dit gebied is zeer hoog.

6 3 Buitenplaatsen op het oude hoevenlandschap vormgegeven. Het landschap heeft hier voornamelijk een park en landgoedachtige uitstraling. Al deze landgoederen hoorden (met uitzondering van het Stokhorst dat aan de familie Jannink hoorde) tot het bezit van de familie Blijdenstein. Dichtbij de stad is er zo een prachtig wandelgebied ontstaan. Het Bouhuys (landschap ondergeschikt aan functie 6) is een zorginstelling die zich gevestigd heeft op het landgoed het Amelink.
Waardering zeer hoog

7 Een gebied met veel oude elementen. Niet een grote es, maar de verschillende hooilandjes aan de beek zijn hier de oude elementen. Het noordelijke deel is een restant van het oude maten landschap. De kleinschaligheid, de aanwezigheid van beken en de betekenis voor natuur maken de waardering zeer hoog.

VELDONTGINNINGEN

1 Jonge veldontginning met in het zuidelijk deel veel grond in gebruik voor boomkwekerijen. In het noordelijk deel is een nieuwe beekloop gegraven. Het zicht op het open landschap van het voormalig vliegveld is zeer mooi. De waardering blijft basis.

2 Dit gebied betreft nieuwe natuur op het voormalig defensieterrein. Een zeer open heischraal landschap dat onder andere vanwege de aanwezigheid van veldleeuwerikken van belang is. Gebied heeft in relatie met het aangelegen evenemententerrein dat doorontwikkeld wordt vanuit de nalatenschap van defensie, ook veel betekenis voor cultuurhistorie. De geschiedenis o.a. van de tweede wereldooorlog wordt hier beleefbaar gemaakt. Gebied is onderdeel van NNN, waardering zeer hoog

3 Overgangsgebied van oude hoeven naar bos, geen speciale kwaliteiten, basis waardering.

4 Open jonge veldontginning, leeg en rationeel verkaveld. Helder van structuur en dankzij overal aanwezige bosrand en relief mooie beleving. Het landschap is hier goed leesbaar. Waardering is hoog

5 Open jonge veldontginning met prominent aanwezig beekdal. Weinig bebouwing, mooie ruimtelijke beleving. Waardering is hoog.

BOSLANDSCHAP

1 Het op de kaart aangegeven gebied bevat grotendeels het gebied van het landgoed de Lonnekerberg. Dit landgoed is ontstaan toen heide werd ontgonnen voor bos. Ook dit landgoed hoorde tot de bezittingen van de familie Blijdenstein. Het bos wordt onder beheer van landschap Overijssel langzaam omgevormd van voormalig productiebos naar meer natuurlijk bos. Er zijn natte plekken met bronkoppen aanwezig. En de Jufferbeek meandert door het noordelijk deel. Naast de Lonnekerberg maken een drietal vijvers, (voormalig kleiwinning) in het bos, een nieuw ontwikkeld landelijk woongebied op voormalig defensieterrein en een aantal landbouw percelen deel uit van dit gebied. Het overgrote deel is onderdeel van NNN. De waardering is zeer hoog.

2 Klein landgoed het Slottelmos met veel bos tegen de grenzen van het voormalig luchthaven gebied van defensie Van belang als ecologische verbindingszone tussen de nieuwe natuur op het luchthaven terrein en de natuurgebieden van Driene. Waardering zeer hoog

3 1 4 Haagse Bos en Penninkskotten. Ook het Haagse bos hoorde tot de bezittingen van de familie Bleidenstijn. In het Haagse bos ligt de buitenplaats.. Ook hier betrof het productiebos. Een groot deel van het Haagse Bos ligt in Losser. Natuurmonumenten vormt het bos langzaam om naar meer natuurlijk bos. Het Haagse Bos gaat ten zuiden van de Losserse straat over in het Penninkskotten, een particulier bosgebied met historische hoeve. Beide gebieden horen bij het NNN. De waardering is zeer hoog.

4 4 5 Dit bosgebied met ingelegen agrarische enclave bij het landgoed de Vieker beslaat diverse landgoederen, waarvan de bekendste en meest markante de Hoge Boekel is. De Hoge Boekel was het buitenverblijf van de familie van Heek. Het park met vijverpartij is ontworpen door Wattez en is onlangs geheel gerenoveerd. Het is een zeer fraai gebied, rijk aan natuur, gelegen in de nabijheid van de stad. Onderdeel NNN, zeer hoge waardering.

LANDSCHAP ONDERGESCHIKT AAN FUNCTIE

1. Technology base
2. Evenementen terrrein op voormalige militair vliegveld, veel cultuurhistorisch waardevolle elementen
3. Golfbaan Het Sybrook
4. Waterbekkens Vitens
5. Landelijk wonen het Vaneker
6. Het Bouhuys zorginstelling op landgoed

5 AANZET LANDSCHAPSSTRATEGIËN

Het buitengebied van Enschede is geen museum waarin alles stil staat. Het landschap verandert onder invloed van de wensen en eisen van eigenaren, gebruikers én grotere geplande ingrepen. Soms gaat deze verandering snel, en soms zeer geleidelijk.
Het buitengebied in zijn huidige vorm is al van grote betekenis voor Enschede.
Maar er zijn verbeteringen mogelijk, bijvoorbeeld op het gebied van de stad-land relatie, de recreatieve toegankelijkheid, ecologie en duurzaamheid in het algemeen. Ook dienen zich een aantal andere grote opgaves aan, waarvan de opwekking van duurzame energie de meest opvallende is. Enschede beschouwt de landschappelijke waarden als een belangrijke onderlegger en middel om deze veranderingen bewust tegemoet te treden, in overleg te gaan met betrokken partijen en hierin bewuste keuzes te maken. In het vervolgproces wordt samen met betrokken gewerkt aan een nieuwe visie voor het buitengebied, met daarin een afweging van gewenste ontwikkelingen. Als bouwsteen hiervoor geven we de aanzet voor een landschapsstrategie, gekoppeld aan de eerder toegekende landschappelijke waarde.

INPASSEN, AANPASSEN EN TRANSFORMEREN

Niet elke ruimtelijke ontwikkeling is even ingrijpend. De invloed op de bestaande landschappelijke waarde verschilt. Kleine ontwikkelingen zijn soms bijna onzichtbaar, of ze voegen een klein accent toe aan het bestaande landschap. Bij grote ontwikkelingen is er van het oorspronkelijke landschap soms geen sprake meer. In oppervlak kleine ontwikkelingen kunnen ook een groot effect op de bestaande waarde hebben, als zij vaker voorkomen of als zij een uitgesproken uitstraling hebben. Maar het kan ook andersom: in oppervlak grotere ontwikkelingen kunnen dicht liggen bij de bestaande waarde, omdat zij deze respecteren of juist versterken. Het werken met landschapsstategieën helpt om de impact van een ontwikkeling te kunnen bepalen en om keuzes ten aanzien van de locatie en het ontwerp te maken. Een strategie kan dus worden ingezet om de kwaliteit van het landschap te verbeteren. We onderscheiden de strategieën ‘inpasssen’, ‘aanpassen’ en transformeren.

Inpassen

Inpassen is mogelijk binnen museale landschappen waarbij de verandering van het landschap door ontwikkeling minimaal mag zijn. De ontwikkeling sluit aan op bestaande structuren, en is hierin een vanzelfsprekende volgende toevoeging. De landschappelijke waarde wordt behouden, en waar mogelijk verrijkt. Bij ‘inpassen’ volstaat het maken van een hoogwaardig plan voor de locatie waarop dit betrekking heeft, waarbij gebruik gemaakt wordt van gebiedskenmerken.

Aanpassen

Heeft een ontwikkeling een grotere impact op het bestaande landschap, dan volstaat ‘inpassen’ niet meer. De gaafheid en herkenbaarheid van het landschap is minder museaal. Nieuwe ontwikkelingen moeten bijdragen aan het weer leesbaar maken van het landschap. Nieuwe structuren en lijnen zijn mogelijk, maar ze moeten bijdragen aan de herkenbaarheid van het landschapstype. Aanpassen in het oude hoeven landschap ziet er anders uit dan aanpassen in een jonge veldontginning.

Transformeren

Transformatie is mogelijk als de oude landschappelijke identiteit niet meer leidend is. Er kan bijvoorbeeld aan een nieuw landschap worden gewerkt waarin ruimte is voor verschillende opgaven. Transformaties betreffen een gebiedsontwikkeling en een ontwerpopgave. Kleine transformaties bestaan niet, er dient sprake te zijn van een zekere robuustheid. Minimaal 100 ha ontwikkeling, anders is transformeren zelf een nieuwe verrommeling.
Hier vallen ook de gebieden onder waarvan het landschap onderhevig is aan de functie (Twence, golfbaan, vliegveld)

STRATEGIEËN TOEGEPAST

Door de strategieën te koppelen aan de eerder toegekende waarde per landschappelijke eenheid, ontstaat een eerste beeld over de gewenste ontwikkeling van het Enschedese buitengebied. Dit beeld vormt een aanzet en input vanuit landschap voor een breder

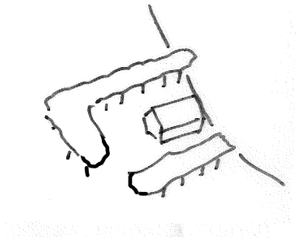
	INPASSEN	AANPASSEN	TRANSFORMEREN
ZEER HOOG	X		
HOOG	X	X	
BASIS	X	X	X

ingestoken vervolgproces waarin gewerkt wordt aan een visie voor het buitengebied. Het principe is: hoe hoger de waarde, hoe kleiner de impact van ontwikkeling op deze waarde zou mogen zijn. De koppeling tussen waarde en strategie ziet er als volgt uit:

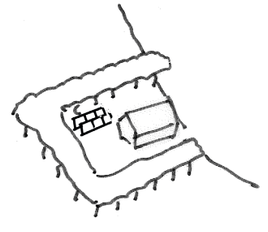
INPASSING

In het voorbeeld is een perceel uit een oude hoevenlandschap geschetst. Voor een groot gedeelte van het oude hoevenlandschap is alleen ruimte voor ‘ inpassing’ strategieën. In het voorbeeld is een uitbreiding van een hoeve aangeduid met zonnepanelen naast de woning. Door deze inpassingsstrategie zal de landschapsstructuur niet worden aangetast maar juist versterkt.

HUIDIGE SITUATIE

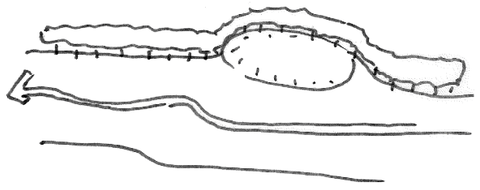
SITUATIE NA TOEPASSEN VAN STRATEGIE

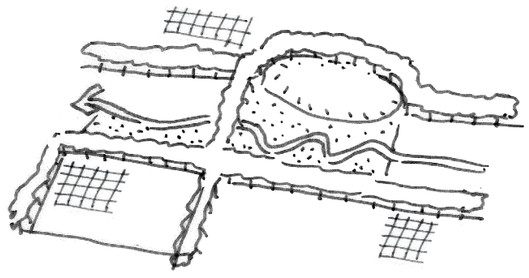
AANPASSING

In het voorbeeld is een Essen landschap aan een beekdal weergegeven. Zonneparken worden in dit voorbeeld ingezet om de huidige landschappelijke structuur te versterken door middel van het doorzetten van laanbeplanting wat zo typerend is voor dit gebied. Daarnaast wordt het beekdal klimaatadaptief ingericht door meandering van de beek met meer ruimte voor biodiversiteit. Het zonnepark wordt landschappelijk ingepast en omsloten door kavelbeplanting.

HUIDIGE SITUATIE

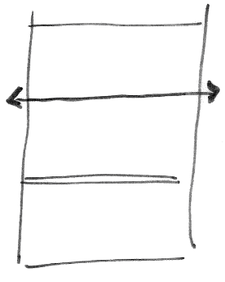
SITUATIE NA TOEPASSEN VAN STRATEGIE

TRANSFORMATIE

In het rechtervoorbeeld is een veldontginningslandschap weergegeven met grootschalige rechtlijnige percelen. Door de grootschalige percelen is hier meer ruimte voor b.v. zonnepanelen.
Deze landschappen mogen van kleur verschieten voor bijvoorbeeld energielandschappen, boslandschappen en wateropgaven.

HUIDIGE SITUATIE

SITUATIE NA TOEPASSEN VAN STRATEGIE

6 CONCLUSIES & AANBEVELINGEN

In deze studie is een landschappelijke waarderingskaart opgesteld voor het buitengebied van Enschede. De waarderingskaart is een handreiking om tot waardering van het landschap te komen om daarmee nieuwe ontwikkelingen die op het buitengebied afkomen te sturen vanuit de kwaliteit van het landschap. De studie komt voort uit het voornemen van de gemeente Enschede om een nieuwe integrale gebiedsvisie te ontwikkelen voor haar buitengebied.

In het schema op de rechterpagina is weergegeven hoe de studie in relatie kan worden gezien tot de visie (2) voor het buitengebied en het bijbehorende gebiedsproces wat uiteindelijk zal leiden tot ontwerpopgaven.

De landschappelijke waarderingskaart (1) geeft een gebiedsdekkend overzicht van de waardering van het landschap per deelgebied. Deze kaart vormt een bouwsteen voor later te maken keuzes over behoud en ontwikkeling. Het sturen van de ontwikkelingen zal gedaan worden middels 3 landschapsstrategiën (inpassen, aanpassen en transformeren).

Momenteel worden er vanuit verschillende beleidsdomeinen binnen de gemeente beleidsvisies (3) opgesteld. Deze beleidsvisies zullen uiteindelijk samen komen tot een integrale gebiedsvisie (2) voor het buitengebied. In het proces van het opstellen van de visie kan de waarderingskaart helpen bij het maken van keuzes. In de meer operationele fase zijn de strategien inzetbaar bij omgang met ontwikkelingen.

Vanuit de studie zijn verschillende conclusies en aanbevelingen opgesteld welke hieronder zijn beschreven:

- Ontdekking dat het gebied grotendeels authentiek en aantrekkelijk is en een grote waarde heeft voor de stedeling.
- Gebied heeft verschillende landschappelijke waarden, sommige deelgebieden hebben een hogere waarde dan andere gebieden.
- De studie is een eerste waardeverkenning door HNS met input van de gemeente. Dat geeft een onderlegger voor visievorming en het denken over strategieen. Voor het daadwerkelijk laten landen van opgaven is het raadzaam het gesprek over waarden ook met betrokkenen/het gebied te voeren.
- Juist bij transformaties moet de lat hoog liggen, een huidige basis waarde wil niet zeggen dat het toekomstig landschap geen kwaliteit behoeft.
- Aanbeveling is om proces op te starten, zie weergave hiernaast.
- Maak van de gebiedsvisie een ruimtelijk verhaal door ontwerp (verbeeldend te werken) als middel in te zetten om daarmee richtingen en keuzes beter inzichtelijk te maken
- Kwaliteit van het buitengebied is het resultaat van een eeuwenoud proces dus koester dat.
- De beekdalen (beken en matenlandschap) zijn in het rapport wel als landschapstype meegenomen en beschreven maar zijn niet meegenomen in de tweede beoordelingsronde die in hoofdstuk 4 is toegepast. Ons advies is om de methodiek nog wel toe te passen op de beekdalen (beken en beekdalen). Gezien de omvang die dit vergt was het niet haalbaar om in deze studie op te nemen.
- Deze studie helpt bij het maken van keuzes m.b.t. ontwikkelingen en de manier waarop ontwikkeld kan en mag worden. Maar naast de studie is altijd maatwerk nodig. De schaal van de studie betekent dat er geen gedetailleerde beschrijvingen zijn gegeven. Met name de kwaliteit van structuren heeft nu niet meegewogen.
- Idee is om bij ontwikkelingen/projecten of bij verdere beleidsvorming met bewoners e.a. betrokkenen het verhaal en de waarde van het landschap nog verder uit te diepen.

LANDSCHAPPELIJKE WAARDERINGSKAART (1)

Waarderingskaart

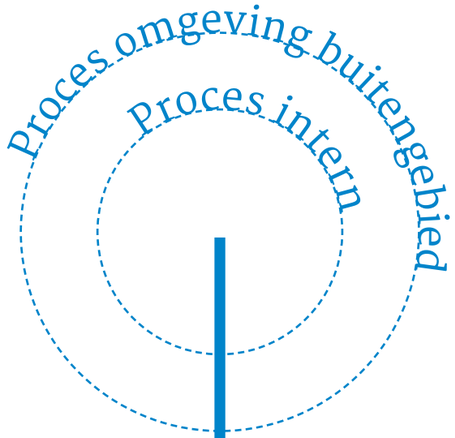
- Inpassen
- Aanpassen
- Transformeren

Toetsing & inspiratie

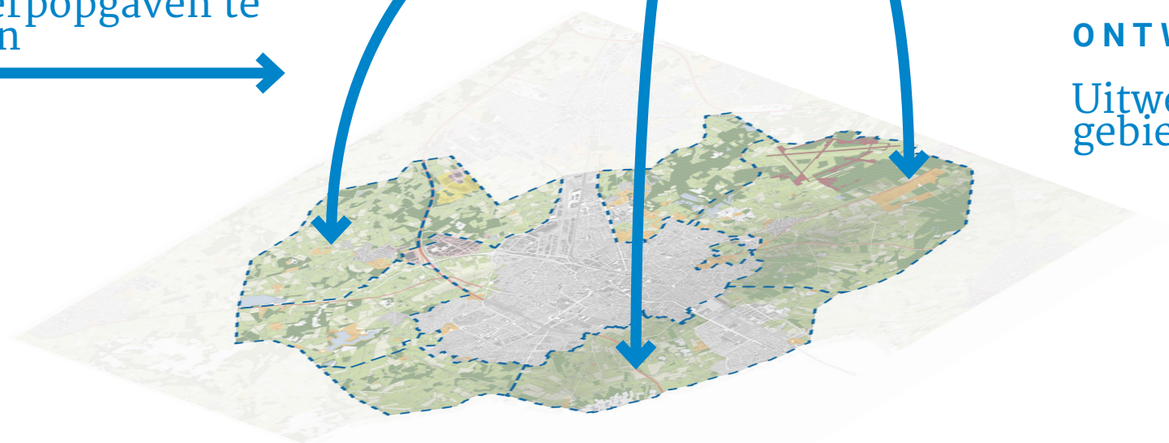
Landschappelijk beeld van de visie (ruimtelijke vertaling van de visie)

Zet ontwerp in om tot ontwerpopgaven te komen

PROCES OM TOT GEBIEDSVISIE TE KOMEN

INTEGRALE VISIE BUITENGEBIED (2)

SECTORALE OPGAVEN (3)

- Energie
- landbouw transitie
- Biodiversiteit
- Klimaatadaptie
- Recreatie

AMBITIE:

Wat/ waar/ hoe/ behoud/ ontwikkeling

ONTWERPOPGAVEN:

Uitwerkingsopgaven voor gebieden & programma’s

H+N+S
Landschapsarchitecten

Bezoekadres
Soesterweg 300
3812 BH
Amersfoort

Postadres
Postbus 1603
3800 BP
Amersfoort